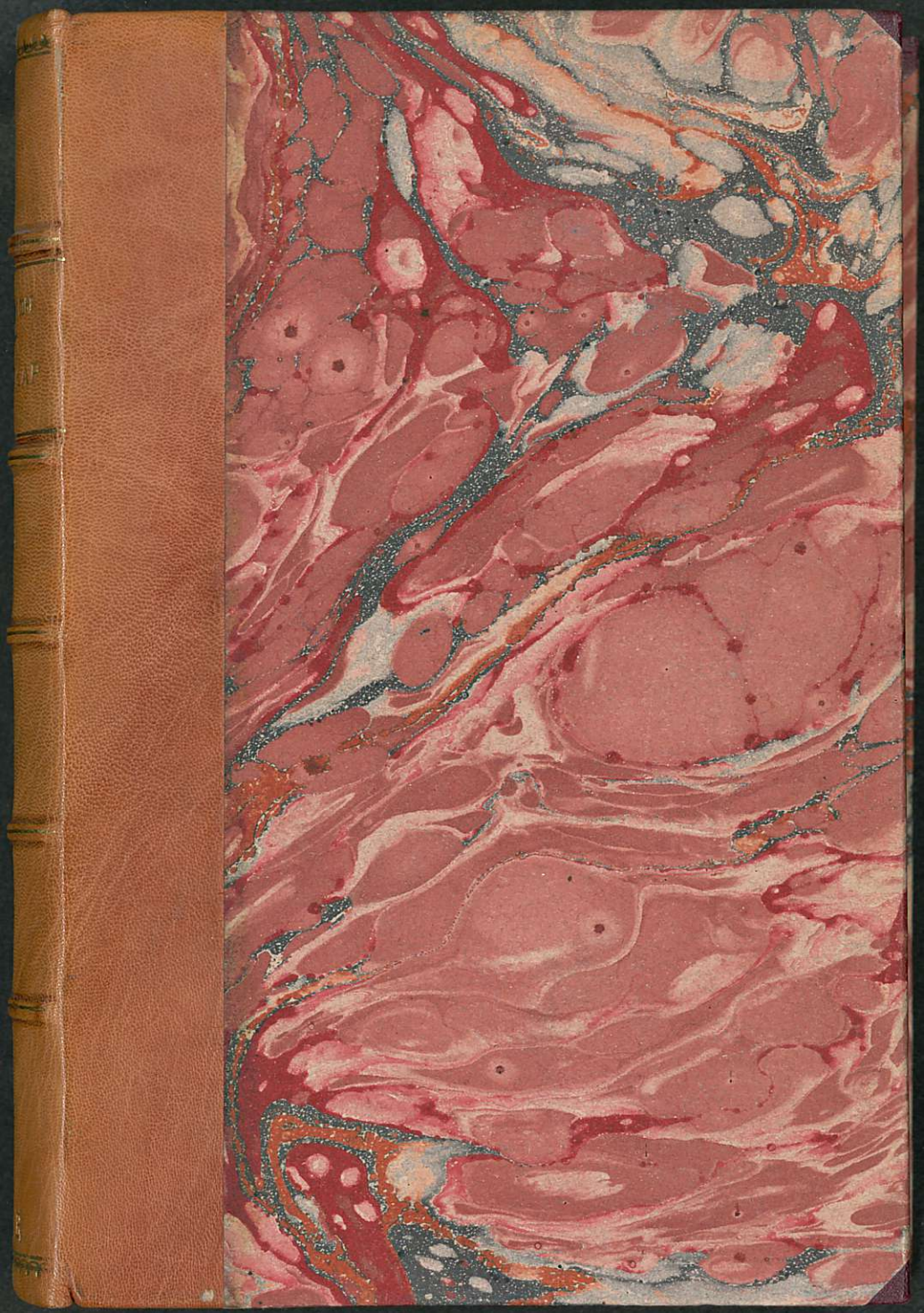

BIBLIOTHECA · UNIV · HELS
SOLIUM SAPIENTIAE

JARL HEMMER

BUDSKAP

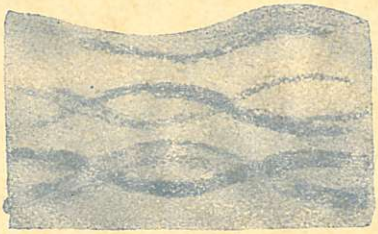

HOLGER SCHILDT

BUDSKAP

JARL HEMMER

BUDSKAP

SEX NOVELLER

HELSINGFORS

Holger Schildts Förlag

HELSINGFORS
1 9 2 8
A.-B. F. TILGMANNS TRYCKERI

INNEHÅLL:

Sid.
Förord 7
Ett bud från ödemarken 9
Enda mötet 33
Jaktsamtal 51
Den blå veckan 83
De hjälpsamma drömmarna 165
Uppfinnaren som fann någonting 191

FÖRORD

Dessa berättelser i olika ton och stil ha en gemensam tanke. Jag har kallat dem *Budskap*, och jag menar något därmed. Men naturligtvis åsyftar jag icke att min bok som sådan vore ett budskap till kända och okända; den försöker blott ge några exempel på de meddelanden, vilka oberoende av alla böcker komma till oss människor.

Vi nås alla av tysta men meningsfulla budskap, antingen vi uppfatta dem eller icke, eller göra det för sent. De komma till oss utifrån, ur allting omvärderande upplevelser, ur ting och bilder och främmande öden, och de komma inifrån, ur vår viljas obegripliga omkast och vårt väsens djup av drömmar. Det finnes vaksamma makter, vilka fälla de avgörande orden i vårt livs stumma diskussioner.

Att avlyssna de orden är en av diktningens uppgifter.

ETT BUD FRÅN ÖDEMARKEN

Vårmorgonens himmel låg ljus och skumvit över den karelska ödemarken, där en flock beridna soldater satte efter några upprorsmän och våldsverkare, som sökte undkomma genom de stora skogarna mot öster. Vid soluppgången hade man brutit upp från det sista erbarmliga torpet, där flyktingarna under natten rövat till sig häst och kärra och piskat i väg med Ryssland som sitt avlägsna mål. De visste att de voro eftersatta.

Förföljarna voro hårdsinta bondsöner från en svårt härjad trakt. Någon misskund med motståndaren kände de icke, deras enda åstundan var att låta hämnden få sitt tillbörliga mått. En av dem hade med sig en raggig jakthund, som var van att följa spår av villebråd.

I flocken red även en student. Han var en kraftig ung man, men knappast någon krigare

till själen, oaktat de blodiga månader han hade bakom sig. Kanske var det böckernas fel att han ständigt kunde se en sak från mer än en sida, och mitt i alla vederstyggligheterna hade han icke förmått uppbåda något raseri i sitt bröst, endast en sammanbiten pliktkänsla. Under striderna hade han ofta gjort god tjänst och tillfälligt tagit ledningen över mindre grupper, men omsorgsfullt undvikit att få något befäl. Nu red han bland bondsönerna som en av dem, i grå vadmal och med en karbin på ryggen. Någon ledare fanns där icke och behövdes ej heller. Snarast skulle väl spårhunden bli den viktigaste i flocken.

Man var redan ett gott stycke på väg. Till en början hade upprorsmännen följt en gammal och halvt igengrodd landsväg, som sträckte sin grusiga arm rätt in i ödemarken och icke på länge tycktes ha sett någon åkande. Endast spåret av den tungt lastade flyktingskärran ritade sig vacklande fram i sanden, mellan knytnävsstora rullstenar, genom hastigt undanröjda vindfällen och över risslande små vårflöden, som bröto sig tvärs igenom vägvallen här och

var. Men efter ett par mil mötte ett bälte med avbränd tallmo, där skogseld gått fram något år förut. Här hade de flyende lyft kärran över diket och gett sig in mellan trädranglen på den svarta, släta mon.

Soldaterna satte efter i trav. Det var nästan kusligt här inne, som på en naturens stora kyrkogård. Runt omkring dem dansade de döda ungtallarnas kolspiror en ödslig ringdans mot molnens väldiga snöbollar vid horisonten. Hästhovarna färgades svarta i sotmörjan, men det hördes knappast något tramp av dem i detta mjuka och suckande stoft. Ej heller ett fågelläte, icke ett sus; bara jakthunden som gnällde ängsligt ibland och travarna som fnyste när de sträckte näsborrarna mot marken. Så långt ögat nådde de förvridna, magra trädliken, som tycktes fira en mörk dödsfest under den glada majhimlen.

— Här borde vi knipa dem, sade en av ryttarna. Det här skulle passa till begravningsplats.

Men det djupa hjulspåret ringlade sig envist fram över mon, fastän det samtidigt började visa sig allt flera avtryck av stövelsulor i askan. Ännu hade torparhästen litet krafter kvar.

Först där den svarta förödelsen tog slut på sluttningen mot ett strömdrag, fann man det sönderkörda åkdonet. Framför det låg hästen kullfallen över ena fimmelstången och slickade den vattensjuka marken med en rödfradgig tunga. Ryggen var blodstrimmig, huvudet lyfte sig mödosamt och vände mot männen två vita, hjälplösa ögon. Att hästen ännu var vid liv betydde att de eftersatta icke längre kunde ha så stort försprång. Man nödgades klubba det utpinade djuret för att ej ge sig till känna genom något skott; de övriga hästarna ryckte till vid synen och började vrenskas.

Nu mötte en frisk och nyutsprungen lövskog. Soldaterna redo in i en långsträckt dal, med vattendraget på den ena sidan och en brant bergsrygg på den andra. Här var det en lust att färdas. Det spirande gräset lyste i gläntorna, och i stället för det svarta kolstoftet vadade de genom hela drivor av vitsippor. Strömmen gurglade sakta borta till vänster, det yrde glada fågeldrillar mellan träden, de blanka små björklöven fyllde luften med en kryddad doft, och hästarna frustade av välbehag. Det var redan in på förmid-

dagen, vinden hade kommit i gång, och majhimlen där uppe flämtade för drivande skyar, ömsevis tändande och släckande det ljusa landskapet.

Soldaterna redo försiktigt framåt. De två främsta höllo karbinerna i beredskap, framför dem sprang hunden med vädrande nos. Det var ingen konst att följa spåren av de fem förbrytarna på den vårblöta marken. Över den uppsvällda strömmen kunde de icke taga sig fram, ej heller syntes de ha någon dragning till den nästan lodräta bergbranten. De höllo sig envetet till den slätaste marken, rastställena blevo allt tätare, stegen allt kortare och mer hasande, och ett par av stövelklackarna visade redan genom sina raglande avtryck att deras ägare blott med möda släpade sig vidare. Samtidigt började marken stiga alltmera, dalgången klämde ihop sig, strömmen fick allt högre röst och övergick i stänkande forsar.

Med ens krökte hunden ned till stranden och blev stående med nosen ut över det förbiilande vattnet. Spåren hade gjort en tvär vändning dit bort, den uppslammade ävjan var alldeles genomtrampad.

Studenten red ut i forsen och letade med ögonen. Nu dök solen ur en sky, ljuset brann igenom det klargröna vattnet, och där, mitt i strömfåran, blänkte någonting på bottnen. Det var några bortslängda soldatgevär med påskruvade bajonetter.

Bondsönerna skrattade. De kände det knepet! Bovarna skulle väl försöka få dem att tro, att de bara voro ute på en liten lustvandring mitt i ödemarken!

Här tog dalgången slut, strömmen delade sig, och man var uppe på ett vackert högland med späd ungskog och vid utsikt över nejden.

Strax därpå gav hunden skall, och den första av förbrytarna blev synlig. Det var en gammal, smutsig karl, som låg utsträckt i gräset mitt i en öppen glänta. Han rökte, kliade sig i det toviga håret och spottade, och han gitte knappast lyfta på huvudet, när soldaterna kommo inpå honom. Förgäves förklarade han, att han ingenting visste vare sig om uppror, våldsdåd eller häststölder. Han var för trött att orka med många ord, och han visade knappast någon

större förvåning, när bondsönerna ställde upp honom mot närmaste stenblock.

Studenten deltog icke i den blodiga förrättningen. Han satt i sadeln ett stycke därifrån. Han ville vända huvudet bort, men han kom att ömsevis se på den dödsdömde och ut över vårlandskapet. Vilka ohyggliga motsatser det ändå fanns i livet! Åt alla håll lågo de orörda skogarna som saftiga pälsmattor, än dunkelgröna av barrträden, än insprängda med bjärta, slingrande bälten av lövbestånd. Små sjöar och strömfåror glittrade fram här och var i dalarna, och molnskuggor gledo som djupblå smekningar över kullarnas mjuka ryggar. Det var ett flammande växelspel av färger mellan rymd och jord, av bländande ljus och blåaste dunkel. Här uppe låg solen på som bäst, och de skira ungbjörkarna brunno som gula facklor. Men mitt i all denna härlighet stod en stackars människa och raglade mot ett grått stenblock, grå i ansiktet och med huvudet nedfallet mot bröstet, medan ögonen glödde hatfullt under den svettdrypande luggen. Kring stenen kretsade två fjärilar, det sprutade fågeldrillar ur snåren, och just över karlens hu-

vud hängde en genomlyst kvist, så svävande lätt som ett färgstänk i luften.

Så brakade det till, fåglarna höllo förskräckta inne några ögonblick, och en mörk sky släckte björkarna. Hunden sprang fram och nosade på liket. Man steg till häst och red därifrån, medan fågelsången åter tog vid som om ingenting varit.

Efter ett litet stycke började spåren sprida sig åt olika håll; det var säkerligen en följd av knallarna. Jakthunden snodde vädrande av och an över marken, osäker vilket spår han skulle följa. Soldaterna rådslogo, tänjde ut sig till en gles kedja och plöjde i front genom småskogen.

Studenten red ytterst till höger, nedanför en rullstensås. Plötsligt fick han syn på en av de förföljda, som kravlade sig uppför branten och just försvann bakom krönet.

— Rid på ni andra! ropade han till kedjan, jag hugger en här på åsen.

Han tog fart och satte uppför branten. Men det gick icke så lätt som han väntat. Det lösa gruset gav efter under hovarna, och när han nådde krönet, skymtade mannen ett gott stycke

därifrån. Att skjuta var ej möjligt för den dubbla rörelsens skull, och studenten satte efter. Likväl tycktes karlen ha krafter i behåll, han snodde som en vimmelkantig räv runt snår och rullstensblock. Slutligen gav han sig till att springa utför den låga sluttningen på andra sidan och in i en skogsglänta. Här blev han kullriden och tumlade huvudstupa i gräset.

Med dragen pistol steg studenten ned ur sadeln. Karlen satt kvar på marken, han såg icke upp, tryckte bara mössan djupare över ögonen och fixerade sina stövelspetsar. Det var en mager, medelålders arbetare, hans ansikte uttryckte ingenting annat än en förpinad trötthet, och bröstet flämtade efter ansträngningen. Annars tycktes ingenting angå honom. På de korta frågorna svarade han icke ett ord, varken ja eller nej.

Studenten stod och såg på honom. Han kände något som liknade medlidande med denna tysta människa, och han sade:

— Ni vet att ni skall dö. Men är det något som ni önskar före det?

— Mat, svarade arbetaren utan att se upp.

Studenten blev litet förvånad. Vad skulle maten tjäna till, numera?

Han packade upp sin sadelsäck, tog fram bröd, ost och kött och räckte arbetaren. Denne började genast proppa stora stycken i munnen. Han åt själlöst som ett djur, men snart fick hans tuggande ansikte ett uttryck av liknöjd och nästan fullständig frid. Det var tydligt att döden icke var det värsta för honom.

Då letade studenten fram sin brännvinsplunta och bjöd. Karlen tog ett par djupa klunkar ur den, men drack den ej till botten, utan räckte den lilla flaskan varligt tillbaka.

— Herrn är hygglig, sade han torrt, men likväl med en skymt av erkännande i rösten.

Också studenten åt och tog en klunk. Han hade satt sig med ryggen mot en trädstam och lagt karbinen över knäna, med säkringen löst. Solen gassade sommarvarm, det fläktade ljumt genom ödemarken, och ridhästen betade begärligt det korta gräset. Långt borta ekade några skott. Arbetaren höll inne med tuggandet för ett ögonblick och lyssnade; det var som han blivit påmind om någonting obehagligt, som han

redan hade glömt. Så fortsatte han ätandet med samma rofyllda min som förut.

— Är det inte besynnerligt, tänkte studenten. Hur många människor har jag inte suttit och ätit med? Men aldrig har jag tyckt att det var så mycket mening med maten, som när jag sitter och ser på honom — han som inte behöver den vidare. Och hur många kamrater har jag inte druckit brännvin och haft muntert med? Men aldrig har jag så gärna bjudit någon på en sup som den där — han som inte säger ett ord . . .

För att avleda de opåkallade tankarna tog han fram sin rapportbok och började anteckna: — Okänd förbrytare, omkr. 40 år, lång, mager, bleklagd. Deltagit i svåra våldsdåd, upphunnen under flykt till Ryssland. Vägrat uppge sitt namn. Avrättad 10. V. 1918.

Men plötsligt strök han över alltsammans och skrev: — Okänd upprorsman, förefaller fredlig . . .

Han rev förargad ut bladet och kramade ihop det. Ty han begrep med ens: han skulle aldrig skjuta denna människa.

— Det kan inte vara något stort brott att jag

låter honom leva, tänkte han. Karlen må ha gjort vad han gjort. Jag ger honom litet vägkost till, och så får han löpa, kanske klarar han sig fram någonstans. Nej, det kan inte vara något stort brott...

Han plockade fram några cigarretter och slängde dem över till arbetaren.

Denne var nu färdig med sin måltid, han rapade belåtet, sträckte ut sig på rygg i gräset och rökte. Han makade sig bättre in i solskenet och slog den trasiga rocken åt sidan, så att svångremmen blev synlig och det hårbevuxna bröstet tittade fram under den solkiga, ljusröda flanellskjortan. Mössan hade han lagt över ansiktet, och man kunde ha trott att han somnat, om icke röken bolmat upp i fridfulla moln under skärmkanten. Efter en stund vände han sig på magen, gäspade och lade huvudet ned i de korslagda armarna. Ryggen skulle väl ha sin andel av värmen, den med.

Studenten satt tyst och såg på honom. Tiden led, det var redan ett stycke in på eftermiddagen, men det var någonting outgrundligt som höll honom kvar. Efter de vilda månaderna var

detta den första stund han kände sig riktigt väl till mods. Varför skiljas, då man hade det så gott tillsammans? Här var det långt till alla krigslagar, här fick man förstå varann om man ville. Här var det bara en ödemark med två rökande män och en betande häst, och en sol som lyste över ödemarken. Det var så underligt enkelt.

— — — —

Då hände det.

Med ett språng var arbetaren över honom, rev till sig karbinen och rusade inåt skogen. Studenten drog pistolen och rusade efter. Han såg en skymt mellan träden och sköt. Då vände flyktingen sig om och sköt tillbaka. Studenten tumlade omkull, det var som han fått ett slag med en planka över axeln.

När han steg upp var arbetaren försvunnen. Men han kände hur blodet rann under kläderna nedför hans vänstra sida, och armen var nästan förlamad. Han fick av sig vadmalsjackan: här låg såret, just intill nyckelbenet, det sipprade oavbrutet också på andra sidan, mot ryggen. Men hur skulle man förbinda sin egen skuldra,

och med bara högra handen dessutom? Han hittade sin näsduk och rev en lång trasa ur skjortan. Det blev till sist ett nödtorftigt förband, men han märkte hur blodet genast blötte igenom.

— Jag kommer att förblöda, tänkte han och greps med ens av ångest. Han hojtade av alla krafter; kanske hade kamraterna vänt om och voro i närheten? Då han icke fick något svar, lyfte han förtvivlat pistolen och brände av tre skott till signal, lyssnade, sköt ånyo tre skott och tre, tills båda hans magasin voro tömda. Ekot rullade mellan åsarna, men det kom icke något svar. Endast ridhästen hörde, den dök fram mellan träden och såg på honom med förskräckta ögon.

Studenten rev en ännu längre bindel ur skjortan, satte änden mellan tänderna och surrade den så hårt han förmådde kring skuldran. Så knäppte han vadmalsrocken löst över axlarna, krängde sig upp i sadeln och red därifrån. Han var yr i huvudet och stenblocken dansade för hans ögon, när han tog sig ned från åsen. Nu var här ingen tid att förlora, för allt vad han sölat nyss.

— Naturligtvis bar jag mig åt som en dåre, tänkte han harmset. Jag skulle skjutit honom. I stället gödde jag honom och lät honom vila — och så blev det jag.

Hans första tanke var att söka hinna fatt kamraterna, och han red bort till det ställe där han skilts från dem. Han såg att inga hovspår ledde tillbaka, de hade icke återvänt här förbi. Men sannolikt voro de längesen på hemfärd, de hade väl tagit genaste vägen genom skogarna. Han red efter ett stycke, red och ropade. Men han märkte snart att han icke i längden skulle kunna hålla spåret, det flimrade rött för hans ögon, och skymningen var icke långt borta. Då kastade han om och började rida tillbaka den väg de kommit på morgonen.

Han red och red som en eftersatt, han visste att han hade döden bakom sig i sadeln. Det ömmade svårt i axeln, och armen hängde lam. Någonting smackade i vänstra stöveln för varje vaggning av hästryggen. Han såg efter: det var blod. Utmed hans vänstra sida rann en röd och klibbig strimma. Han klämde klackarna in i hästländen och piskade på. Det klang

under hovarna och kvistar slogo honom mot ansiktet. Mössan var längesedan tappad.

— En dåre var jag, gnisslade han, en dåre som inte sköt honom...

Men plötsligt gick något upp för honom. Han saktade farten och knöt näven mot sig själv:

— Men varför i Guds namn *sade* jag det inte, att jag skulle låta honom leva! Karlen trodde att han var dödsdömd, han ville komma undan. Han hade ingen lust att ta livet av mig, det såg jag ju... Han sköt ett skott tillbaka på mitt — vem skulle inte ha gjort det? Varför sade jag inte till i tid? Det hela var ju bara ett missförstånd...

Han red och red.

— Ett eländigt missförstånd! — skulle han dö därför? Och skulle han aldrig få säga någon, hur det hängde ihop? Hur mången pinades och dog av ett missförstånd här i världen?...

Nu var han uppe på höglandet, någonstädes nära den plats där de skjutit den första karlen. Solen höll på att gå ned. Framför honom öppnade sig dalgången med strömmen, det skymde redan svagt där inne under träden.

Han red dit in. Det brände i hans bröst, han måste dricka. Han lät hästen vada ut från stranden, öste upp vatten med sin friska hand och drack. Han hade velat tvätta såret, men han märkte att han var för trött. Några ögonblick blev han rådvill sittande på hästryggen med den mörka strömmen bubblande under sig. Så red han vidare. Det blev allt skummare omkring honom och allt virrigare för ögonen. Han kände hur kraften rann ur honom, nedför vänstra sidan.

Plötsligt stannade han. Han orkade icke vidare. Han måste gripa tag i hästmanen för att hålla sig kvar i sadeln. Stöveln var full av blod, det vällde redan över skaftet och droppade ned på marken.

— Hur långt var det till torpet? — Tre mil minst. Och vad blev det bättre där? Där fanns varken häst eller kärra längre. — Hur långt var det till närmaste by? — Kanske fyra mil... Och till närmaste läkare eller fältskär?...

Nu slog dödsångesten ned i honom. Han skakade av frossa och övergivenhet. Bara han haft en människa att tala med! Bara han åtmin-

stone haft honom tillbaka, han som missförstod!...

Han lutade sig framstupa över hästens svettiga hals, klamrade om den med högra handen och grät ned i manen. Djuret vände på huvudet, stod och såg på honom med sorgsna ögon.

Länge satt han så. Det skymde omkring honom, och strömmen mumlade dovt. När han åter såg upp, var han feberhet, men han kände sig underligt lugn och styrkt på något sätt. Det var som om det värsta redan varit över.

— Vad har jag nu att göra? tänkte han. Skall jag försöka komma vidare? Där borta har jag framför mig den avbrända mon... Nej, jag vill inte dö där borta i askan. Och inte heller här...

Han hade en känsla av att han måste upp ur detta mörker, där man inte såg vad man gjorde. Han ville bort till någon punkt, där han hade hela världen under sig. Han hade någonting att säga den.

Han visste knappast själv vad han gjorde. Men han märkte att han svängt och ridit ett stycke, att hästen stretade i sicksack och att

marken steg och steg. Han tyckte att det gick en evighet, men det bar ständigt uppåt, de skymmande träden hade försvunnit, det blev allt klarare och friare omkring honom.

Slutligen till hälften gled och till hälften föll han ur sadeln. Han var uppe på ett högt berg, och han lutade ryggen mot en sten.

För en kort stund blev det alldeles klart för hans ögon. Där nere lågo skogarna slocknade och skumma. Det rykte ur dem här och där, det var nattdimman som bolmade upp ur sjöar och vattendrag och bredde ut sig i ulliga täcken över topparna. Men ovan hans huvud låg himmelskupan genombrunnen av ljus, man kunde se strålarna darra högt uppe i den blekblå rymden.

Det var andlöst tyst omkring honom, men det susade tungt i hans öron, och han slöt ögonlocken. Då kände han att någonting trevade honom över bröstet. Det var hästen, den stod och lutade sin sorgsna mule emot honom, de svarta läpparna skälvde. Han såg in i de bruna, fromma ögonen. — Om människorna vore så goda som du . . ., tänkte han.

Med detsamma kom det ånyo en ångest över honom. — Människorna — — han hade ju något att säga dem! Någonting övermåttan viktigt, som han ensam visste. Det fick inte bli fördolt, de måste få veta det förrän han dog! Det var ju därför han kommit hit. Men hur skulle han få det sagt?... Här hörde ju ingen, här stodo bara de döva skogarna runt omkring.

Han vred sig i förtvivlan och feberyrsel. Men i ett sista uppblossande av klarhet mindes han: han hade ju papper och penna, han kunde ju skriva det! Och bredvid honom stod hästen, den skulle föra det fram.

Han hittade sin rapportbok, rev ut ett blad och skrev med stora, darrande bokstäver:

TILL MÄNNISKORNA.

Ondskan i världen är bara ett missförstånd! Jag vet det nu, och jag säger det på ett berg —

— —

Mer orkade han icke skriva, men han var säker på att det var tillräckligt. Han knäppte mödosamt lös en patronväska från bältet, tömde den och lade bladet in i den. Så famlade han

med armen ut mot hästen, fick tag i ena stigbygeln och hakade väskan fast vid den.

— Ge dig i väg nu, viskade han. Du har ett stort ärende.

Hästen gick några steg, men stannade tveksamt och såg sig om. Han tog upp en sten för att kasta efter den, men armen lydde inte längre. Likväl tycktes hästen förstå. Den såg ännu en gång på honom, sedan gav den sig långsamt i väg nedför branten.

Han satt och lyssnade efter den. Det rasslade i gruset allt längre ned, han tyckte sig höra hur hovarna klapprade allt hastigare, allt avlägsnare... Nu låg den ju redan i galopp... Och där — skymtade den icke redan långt där borta, på andra sidan dalen? Hur kraftigt den sträckte ut! Den blänkte som en strimma genom skogarna...

Då greps han av en stor glädje. Han satt orörlig som förr och stirrade ut i tomma luften, men hans ögon vidgades av hänryckning. Han såg för sig hur hans bud sprängde bort till människorna: först till torpet, sedan till byn, så till de stimmande städerna och ut i världen...

Nu skulle de äntligen få besked! Nu skulle livet bli lätt att leva...

Vad var detta?... Tändes icke eldar långt där borta, på andra sidan skogarna? De blossade upp allt fler, de växte mot skyn, det flammade överallt runt synranden!...

Han förstod vad det var. Hans rapport hade kommit fram. Det var människorna som firade glädjefester...

*

I den skumma dalen stod en villrådig häst och drack ur strömmen. Den vadade ut i vattnet för att svalka sina ömma och såriga ben. Medan den stod där, slog strömmen in i en läderväska, som hängde vid stigbygeln. Den spolade ut en betydelselös pappersbit och tog den med sig.

Men uppe på berget satt en man i den ljusa natten. Han höll huvudet lutat mot en sten, hans blick stod vidöppen ut mot rymden. Han satt och drack sina syner, tills hans ögon brusto mot de bleka vårstjärnorna.

ENDA MÖTET

I.

Telegrafisten Borg var låghalt, annars skulle han varit vid fronten som andra. Nu satt han vid apparatbordet på den lilla stationen, där alla tågen denna tid körde förbi. Det förekom icke någon vanlig trafik vidare, inga likgiltiga tåg med konduktörer, resande människor och gnisslande tunga godsvagnar — icke så här långt ner mot de stora händelserna. Här var varje tåg ett bud, som sändes fram över det blivande Finlands karta. Söderut — norrut. I den förra riktningen gick det med fart, skensträngarna sjöngo under friska trupper, man stod med lysande ögon och viftade på stugtrappor, vid stationer och landsvägsövergångar, som man viftar åt sitt eget hopp. I den andra riktningen gick det långsammare. Det var allt det förbru-

kades och hopplösas riktning. Fyllda lasarettsvagnar; långa sätt av gapande tomma och liksom hungriga kupéer, som skulle upp efter mera folk att offras; sist de tysta, stängda godsvagnarna med granruskor i knuten. Någon gång hände det ju att ett sådant tåg höll också här. Då lyftes det ned ur en vagn med granruskor någon vitstruken kista, den var hopslagen av en främmande bysnickare och luktade färsk färg ännu. Och vid stationen stod visst en gammal bonde med häst och släde och en liten frysande gumma, som var klädd i svart söndagsschal och blinkade med tomma ögon och snöt sig röd i marsblåsten. Stilla jämkade de kistan på släden, och det bar långsamt av mot hembyn. —

Borg satt vid telegrafbordet i expeditionen. Den lilla gula hammaren på Morseapparaten hade nyss tickat in ett telegram. Han läste igenom pappersremsan med punkterna och strecken. Det for några stupade förbi om en stund — aderton stycken, inte fler. Och ingen hörde hit.

Han tittade ut genom fönstret. Den glasklara marsdagen började tyna av till kväll. Där ute

låg det långa solgångsljuset över trakten. Det blev allt blåare under stationsplanteringens snötyngda björkar, och borta på slätten ritade redan varje spår och varje driva sina streck av starktfärgad skugga. Men likväl låg det en svag rodnad över snön; den stannade som ett fast sken först på andra sidan slätten, där den hängde som en röd slöja över skogsbrynet. Och såg man ut genom det andra fönstret, det södra, var allt ett virrvarr av brinnande snökvistar framför rutan, med solen som en purpurboll någonstädes där bakom. — Nu började apparaten ticka igen.

Det gick i dörren. Stationsinspektorn kom in. Han ställde sig som vanligt mitt på golvet och såg frågande på Borg. Han älskade icke över hövan att tala, den enstöriga gamla ungkarlen.

— Två tåg, svarade telegrafisten. 6,45 norrut, tåg 28. Medför en vagn stupade, passerar. 7,10 söderut, tåg 3. Soldattåg, passerar.

— Här far allting förbi, både levande och döda, sade stationsinspektorn stillsamt. Han sväljde ett tag innan han fortsatte: — Hur många stupade var det?

— Bara aderton. Ingen bekant, mest bondpojkar, förefaller det.

— Ni har namnen på dem alltså?

— Ja, svarade Borg ganska buttert. Jag gjorde som ni har sagt och telegraferade efter förteckningen. Där ligger den. Men jag undrar hur länge det här telegraferandet kan fortgå, vi är ju inte något högkvarter precis. Ovidkommande, svarar man mig.

Sedan en tid närde Borg en stigande förbittring mot stationsinspektorn. Det var inte gott att sitta som hans telegrafist, så besynnerlig som han blivit på sistone. Bättre var det då förut, när ingenting i världen tycktes angå honom, utom det petiga fullgörandet av tjänsteåliggandena. Men nu: det plötsliga intresset för namn och nytt från kriget, det glödande fiendehatet, som inte liknade andras. Skulle han åtminstone talat som vanligt folk, friskat upp den tryckande overksamheten med förbannelser och saftiga ord. Men nej, hans fosterländskhet gick och gömde sig i en pyrande oro, den glödde som kol i en säck. Aldrig ett ord om han hade några bekanta där borta — nåja, han

hade väl inga bekanta alls, denna folkskygga stortigare, som suttit här och vridit på sin ensliga ämbetskvarn i många herrans år. Men likväl de dagliga telegrafiska förfrågningarna om strider och stupade! Som om varje fallen angått just honom och inte kunnat komma i jorden utan hjälp av inspektorn på en liten gudsförgäten station.

Nu stod han där igen och studerade sin pappersremsa. Så länge han höll på! Det var som han velat lära sig varje namn och förnamn utantill.

Borg såg bort mot stationsinspektorn. Denne hade lutat sin långa magra gestalt över telegrafbordet, vaggade av och an som vanligt, med båda händerna stödda mot skivan framför apparaten och med de färglösa gammalmansögonen fortfarande fästa på pappersremsan. För resten var det svårt att se för det översvämmande röda skenets skull, som flöt in genom fönstret.

Med detsamma ringde linjetelefonen: tåg 28 avgår. — Linjen klar, kan passera, svarade Borg och ringde vidare norrut.

När han lade ned luren var stationsinspektorn borta. Det hördes bara ett dröjande eko av hans steg, när han gick genom väntsalen in till sina rum på andra sidan. Vad betydde detta? Skulle han inte själv stå ute för tågen i kväll, som han annars alltid brukade? Eller var det nya besynnerligheter att befara? — Telegrafisten sjönk i mulna självbeklaganden för en stund.

Han såg på vägguret. Om ett par minuter passerade tjuguåttan — hördes inte visslingen redan? Han tog uniformsmössan på sig, kastade kappan löst över axlarna och gick ut.

På trappan blev han stående, bestört. Där framme på perrongen, tätt vid spåret, stod stationsinspektorn i full helgdagsuniform: blänkande rena revärer, vita handskar på händerna. Under armen höll han den röda signalflaggan. Bredvid honom dröjde stationskarlen, undrande och tomhänt.

Telegrafisten haltade skyndsamt ned och fick fram en fråga.

— Jag stoppar tåg 28, svarade stationsinspektorn.

— Men linjen är ju klar . . .

— Jag gör det ändå.

Borg tittade forskande på sin förman. Var han kanske galen?

— Det är mot ordern, sade han bestämt.

— Kan inte hjälpas. Jag stoppar tåg 28.

*

Nu brummade det i skensträngarna, röken bolmade upp ur skogsbrynet mot söder, tåget växte fram. Det var en rad tomma vagnar, aftonskenet glödde i rutorna på dem. Och sist en godsvagn med fyra små granar fastspikade i knutarna; det glimmade svagt och fruset i barren.

Stationsinspektorn slog ut med den röda signalflaggan. Tåget stannade ryckvis och liksom motvilligt, föraren stack frågande ut huvudet ur maskinhytten. Men den långa mannen i helgdagsuniformen såg åt annat håll. Han gick fram till godsvagnen, sköt dörren åt sidan och lade landgången egenhändigt till. Så steg han dröjande dit upp, med den revärprydda mössan i handen.

Borg följde tveksamt efter, tog sig uppför bräderna och blev stående i den öppna vagnsdörren. Det var en kuslig vit skymning där inne bland de vita kistorna. De hade locken löst påsatta, de enkla järnskruvarna voro instuckna i sina hål, men inte tillskruvade. Han såg hur stationsinspektorn gick omkring bland kistorna, böjde sig ned över den ena efter den andra och läste numren. Tills han stannade vid en som stod mitt på golvet, med en enriskrans över locket.

— Vad söker ni? frågade Borg slutligen.

— Min son, förstår ni väl.

— Er son?...

— Det var han som stod mitt på telegrammet, nummer nio. Här ligger han nu. Nej, namnet var ju inte mitt. Men han är min son i alla fall. Jag har bara aldrig sett honom förr...

Borg frågade ingenting vidare. Han förde en vimmelkantig hand till mössan och försvann.

II.

Stationsinspektorn stod några ögonblick och vaggade som i svindel över kistan. Han tänkte:

— Gossen min, det blir vårt första möte. I tjugu år har jag väntat på den stunden, och nu kom den, men för sent. Det var inte så här jag skulle träffat dig...

Så tog han med darrande händer kring locket och lyfte det av.

Det första han kände var förvåning. Han hade väntat sig allt så annorlunda. I hans inbillning hade sonen vuxit så övermåttan stor. Han hade aldrig sett honom som liten och kunnat nagla fast sitt minne vid en späd varelse, som varit verklighet; därför hade denne okände utvecklat sig fritt i sin fars fantasi, med den hemliga längtans hela växtkraft. Varje år hade

gjort honom större och utrustat honom med nya gåvor av manlig skönhet: just den bredden över bröstet hade han säkerligen, just den raka kraftiga näsan, just de ögonen... Tills hans knappast var en människa längre, utan mera en drömsyn, en halvgud.

Nu låg där framför honom en helt vanlig tjuguåring, litet spenslig i den grå uniformen och med de stela dragen alldeles annorlunda än han väntat — vekare, mindre. Bröstet var genomskjutet, det var virat en vit bindel kring det värsta, och vid bindeln var fäst en flik av frihetskorsets rödgula band.

Han såg allt närmare på den döde, med en undrande, tveksam ömhet. Men alltmer kände han inom sig något som liknade en anklagelse. Varför sörjer jag honom inte bittrare? Varför gråter jag inte? Är det kanske för att han fallit för landet?...

För första gången på länge hade han velat tala med en människa, förklara sig.

Då knarrade det i landgången ned till marken, Borg dök mödosamt upp i dörren. Han höll mössan i handen.

— Kom hit närmare, Borg, bad stationsinspektorn. Det här är gossen min — han som jag aldrig har sett förut. Jag visste bara att han var med och slogs därborta, jag hade råkat få höra det, och det var därför som... ja, ni vet ju. Ni märkte nog hur jag stod och stirrade efter varje gråjacka som for förbi. Såg jag skymten av någon särskilt ståtlig, då trodde jag genast att det var han. Men kan ni säga mig varför jag inte sörjer honom nu... Eller gör jag det verkligen? Svara!

Borg mumlade någonting om Finland och hjältedöden.

— Säg inte så! bröt stationsinspektorn av. Stoltheten, den kommer kanske efteråt. Men ser ni, jag har ju aldrig känt honom. Har ni någonsin, Borg, har ni någonsin hört om en far som får se sin vuxna son först som död?... Jag menar en sådan son som han, förstår ni... ett barn som var så innerligt menat, så allvarsamt... inte någon samvetslöshet, utan kärlek på båda hållen. Men har ni heller hört om en kärlek, som tar ett så plötsligt slut? Har ni hört att en kvinna kan gå ifrån er, just då hon

bär ert barn under bröstet? Det fanns en som var starkare än jag, ser ni... han var också starkare att förlåta... Jag förlät aldrig, jag. Och jag fick aldrig se honom, gossen... kanske mest därför. Men han var min son i alla fall... fast inte ens han själv visste det... Så säg mig, sörjer jag honom nu som jag borde?

Borg stod och trampade på sin låghalta fot. Det fuktade i ögonen på honom, han var en känslig man. Men samtidigt var det över honom en växande ångest, som mitt i kylan drev svetten nedför hans ansikte.

— Herr stationsinspektor... förlåt mig, men jag måste... Soldattåget väntar... kommer inte vidare för avbrottet. De skulle ju mötas därborta, precis 7... Man ringer och hotar skjuta oss... Landsförräderi, ropar man... offensiven... varje minut är dyrbar...

Stationsinspektorn såg stilla på honom.

— Så får ni låta soldattåget passera förbi på sidospåret. Jag kan inte lämna honom än.

Borg skyndade bort till linjetelefonen.

Stationsinspektorn var åter ensam med den döde. Länge stod han orörlig och såg på honom

i den tätnande gråa skymningen där inne bland kistorna. Han tänkte:

— Nu står äntligen din far bredvid dig, gossen min. Men du vet det inte, du skulle inte veta det ens om du kunde se mig. Så får vi hålla till godo med allt som det är. Inte finns det mycket kvar av oss, nu när vi träffas till sist, men vi får rå om varandra en stund ändå...

*

Det växte ett brus därute, skenorna dundrade, en vissling skar genom kvällsrymden. Det var soldattåget som körde in. Vid tendern av det fräsande lokomotivet var fäst en stång med en väldig lejonfana, som svepte smällande ut över det följande vagnstaket; på plattformerna vimlade det av gråjackor och gevär, och inne i ett par av vagnarna brakade soldatsånger. Men det långa tåget körde icke förbi. Det saktade på sidospåret, stannade; den stora duken sjönk slak ihop över tendern och vagnstaket. En ung officer sprang ned, åtföljd av två man i gevär. Själv hade han dragit pistolen ur hölstret.

— Var är stationsinspektorn? skrek han.

— Här står jag, svarade en lugn röst.

Officern såg förbryllad på den vithandskade mannen där uppe i likvagnsdörren.

— Ni har fördröjt oss! stötte han fram. Varför stannar ni på eget bevåg den förbannade tomvagnskaravanen?

— Det här tåget var det viktigare, svarade stationsinspektorn.

— Viktigare? Det är ju bara döda, för djävulen!

— Säg inte så. Döda är ni också snart. Men jag skall inte stanna *er*, när ni kommer tillbaka.

Det var någonting hos den gråsprängda mannen som uteslöt våldsamheter. Han var så underligt oåtkomlig där han stod, så bortom alla anklagelser och domar. Genom officerens hjärna tumlade en aning om övermakter, som krig och krigslagar inte rå på. Nu möttes han själv av en övermakt, det slog emot honom ett återsvall från detta okända och fridlysta, som låg bortom lagarna. Hans rättmätiga förtrytelse frös ut med ens. Den nyss så skottsnara pistolen tog kurs med mynningen mot marken och trevade

sig in mot hölstret. Han fnyste generat, gjorde helt om och sprang upp på tåget. Det visslade, ryckte till; på en vagnsplattform stämde några soldater upp en marsch, den fortplantade sig som ett eko inåt kupéerna. Fanan skar ut i en vid slinga över tåget, och under den smällande duken rullade det bort.

När dånet dött ut långt inne i skogarna, var stationsinspektorn äntligen färdig. För sista gången såg han på sin son:

— Nu kan det vara tid att skiljas, gossen min. Jag går till mitt som förr, och du far bort till en av de stora kyrkogårdarna där uppe. En bättre kista skall du väl få, och sedan skall du sova under något av de många vita korsen. Men tack att jag fick se dig till sist!

Han lyfte varsamt locket på kistan och lade enriskransen över den. Sedan steg han ned ur vagnen, drog landgången ljudlöst undan och sköt dörren till.

— Är linjen klar? frågade han Borg, som stod och huttrade på stationstrappan. Denne nickade.

Då lyfte han handen i den vita handsken. Föraren gav signal, tåget ångade bort.

Vid det tomma spåret stod stationsinspektorn kvar. Men han såg icke efter tåget, där det långsamt åt sig fram över den aftonblå snöslätten, in i skogsbrynet på andra sidan. Han stod och såg ned mot de blänkande skenträngarna vid sina fötter. De darrade ännu sakta, det steg en svag röst ur dem.

— Ni skenor, tänkte han, ni sjunger om människors möten...

Han förde än en gång den vita handen till helgdagsmössan.

JAKTSAMTAL

Ur det doftande höet i ladan steg det två röster. Den ena sade efter en suck:

— Godnatt då.

Och den andra, litet retsamt:

— Jo det här var också en jaktfärd! Och för att komma till dina slutsatser har du rest en hel natt på tåg, Kristian, och halvannan mil i en skraltig gammal vagn. Kunde du inte gjort upp den räkningen hemma?

Därpå blev det tyst i höet. Men innan saken nått denna punkt, hade ett dygn med många bilder och ett långt samtal löpt till ända.

*

De båda vännerna hade från godset kommit åkande inåt det ensliga sjölandskapet. Andjaktens sköna tid var inne. De färdades på de slingrande vägarna i en gammalmodig trilla, som hade

en avlägsen likhet med Afrodites snäcka. I den sirligt utbuktade vagnskorgen av rotting sutto de själva, med bössorna mellan knäna och ett vägkostskrin bakom ryggen. Framför dem på fotsacken låg den sotsvarta pointern Nero. Han var oaktat sin ljusa ögonfärg ett djur av hög ras. Darrande av undertryckt jaktiver vred han sitt lyfta huvud ömsevis åt bägge sidorna, medan hans svavelgula ögon som två osaliga strålar irrade ut i den milda augustikvällen. Men hans kamrat i laget, den lömska spetsen Raju, sov sin oberörda sömn där framme i skötet på sin härskare. Ty på kusksätet satt den gamle torparen och tjuvskytten Vallo, som skulle tjänstgöra som stakare i vassmarkerna. Han småsvor belåtet för sig själv och hostade samma ihåliga hosta som han gjort i all sin tid. Tömmarna skötte han utan brådska, och de sjuttioåriga benen hade han hissat upp på vagnens förskärm för att i den magra trasfamnen bereda plats åt sin hund, som var det väsen han älskade högst i livet och som ingen annan vågade vidröra.

Kvällen var molnlös och varm, luften låg genomlindad av sensommarens mogna dofter från

sädesfält och rotfruktstegar. De lämnade bakom sig byarna, där solen förbrann i de översta röda vindsrutorna, och åkte ut på allt ensligare vägar. Blott sällan mötte här någon människa. Endast Vallos hosta och skramlet av det egna åkdonet ekade ut i ljudlösheten, och någonstädes från de drömmande markerna kom kornknarrens sträva röst till svar. Vida, trånsjuka sumpängar och svagt skymmande skogsbälten svängde sig långsamt kring den rullande vagnen. En jättepomerans till fullmåne dök upp bakom dimman över någon sjö och började glida sin låga bana utmed skogsranden.

De båda vännerna lutade sig behagligt bakåt i vagnskorgen under ett stillsamt samtal. Bengt Bernhard, den unge godsägaren, var förtjust att åter en gång gästas av jaktkamraten, som han trots upprepade telegram icke fick till sig i fjol. Det var ett utmärkt andår med ungfågeln fullt utvuxen, och vädret lovade ju det bästa. Av den immiga fukten på bösspiporna kunde man märka att också daggen fallit i behörig ordning.

Men plötsligt vände Vallo sig om på kuskbocken:

— Vi får murrväder, sanna mig. Si på månan, han ruttnar ner.

Och verkligen, Vallos uttjänta ögon hade sett rätt. Det var någonting i olag med månen. I det rödgula köttet på jättefrukten åt sig in något som liknade en rund oxeltand, den trängde på uppifrån och förstörde stycke efter stycke.

— Han blir uppäten, sade Kristian. Är det månne en molnbank?

Bengt Bernhard slog sig med ens på sitt massiva knä.

— Tänk att jag glömde det! Vi har ju månförmörkelse i kväll.

Vallo hörde misstroget förklaringen, han satt och småhuttrade på kuskbocken och iakttog ängsligt naturfenomenet, som gick sin stumma gång där uppe och om en stund började avtaga. Kristian sade:

— Dina arrangemang står över allt beröm, Bengt Bernhard. Förmörkelsen kom alldeles oförberett för mig. Men vad jag särskilt håller dig räkning för är att du grävt fram detta furst-

liga åkdon ur en sekellång förnedring. Din bil skulle inte gjort sig lika bra i dag.

— Skönsjäl! skrattade Bengt Bernhard. —

Det var ganska skumt när de passerade ett sovande torp och körde in på några höglänta strandängar. Ett stycke till, och de voro vid målet. På en backe avtecknade sig den taggiga konturen av en lada. Vallo stannade hästen. Bengt Bernhard hoppade ur och slog upp den mossbelupna dörren.

— Mitt nya högkvarter, presenterade han. Fullt med finaste hö, som du ser. Här sover man gott.

De gjorde upp eld på backen och satte sig alla omkring den. Hundarna måste man hålla åtskils på var sin sida om lågorna, ty den egenmäktiga spetsen tålde ingen tävlan om kvällsvardens godbitar. Också hästen hade blivit frånspänd och intagit sin plats i kretsen, den låg med benen vikta under sig och tuggade jämnt och rofyllt ur sin havresäck. Det flammande bålet hade gjort natten omkring dem alldeles mörk. Kristian satt och såg på kamraterna.

Skenet spelade över Bengt Bernhards kraftiga profil och blänkte i den lilla silvermuggen som han höjde. Hundarna hade redan mätta lagt sina huvuden till vila över framtassarna, men spetsens ena halvslutna öga sneglade misstänksamt bort mot den svarta medtävlaren, som låg och darrade i drömmar om allt som förestod. Vallos gråa profethuvud nickade belåtet med kinderna utspända av tuggor, och bakom hans skuldra höjde sig hästens mule med de vemodiga ögonen fyllda av eldsljus och stumma gåtor. Det låg något bibliskt över bilden.

— Du lär inte följa med oss tillbaka härifrån, sade Bengt Bernhard till Vallo. Jag hörde att du tänker ge dig av på din vanliga väg.

Sjuttioåringen mumlade bekräftande och drack en surmjölksklunk ur sin flaska. Han såg in i det susande bålet.

— Vart ska far ta vägen? frågade Kristian.

— Jo, ser herrn, det finns en gammal koja en mil härifrån, oppåt ödemarken. Vem som har byggt henne vet ingen. Hon har en glugg i väggen och en lave till att sova på, och där behöver man aldrig se en herrans broder till med-

mänska. Jag har hållit hus där under jakttiden alltsen jag fick bössa i hand. Och får jag inte ligga där en vicka minst för varje år, så plågas jag värre av bröstsjukan.

— Men vad gör far där? Är det inte lite klent med skjutförmågan numera?

— Inte gör jag nånting där. Jag går och stular lite med bössan, och ibland får hon smälla. Men jag sitter där och tänker på hur jag bar mig åt förr i världen, och jag försöker erinra mig allting jag i tiden har skjutit, börjandes med älg och lo och ända ner till järpar och slikt krafs. Och på nätterna drömmer jag så vackert.

Bengt Bernhard nickade aktningsfullt.

— Där har du den sanna jägaren, Kristian. En marodör och tjuvskytt har gubben alltid varit, men hatten av i alla fall!

Nu släckte de elden, och natten omkring blev genast ljusare. Det var som hade en rund mur av mörker ramlat undan, medan rymd och avstånd stego fram. Vallo tjudrade hästen och kröp in genom dörrluckan med hundarna efter sig. Men de båda vännerna hade ännu ingen lust

att sova. De tände sina pipor, satte sig på backen och stödde ryggarna mot en sten.

Luften var ljum och förunderligt stilla. Nerifrån stranden hördes enstaka läten av någon nattängslig and. Den längesen klarnade månen hade redan ändat sin bana, den låg någonstädes bakom en höjdsträckning, men dess efterdyning sam ännu mjölkvit och allestädesnärvarande i rymden, och uppifrån valvet svävade ned ett spindelnät av stjärnstrålar, tunna och darrande. Landskapet ritade sina ovissa linjer genom halvdunklet. I det svaga ljuset blänkte de slingrande sjöarna matta som tenn. Det såg ut som hade en hand där uppe fyllt på en stor stöpslev och på måfå hällt ut i de svarta skogarna.

— Det här är friden, sade Kristian och andades djupt.

— Men i ljusningen brakar det löst.

— Hm, sade Kristian underligt betydelsefullt.

— Titta, sjöarna där nere liknar silverbrickor. Och jag hoppas de brickorna vill servera oss präktiga stekar i morgon. Men du verkar inte riktigt intresserad.

— Jovisst, du skall få se. Nu tror jag vi i alla fall går till kojs.

De döko in genom laddörren, kröpo i mörkret uppför det sviktande höberget och slängde sig raklånga omkull. De grävde sig ned i den doftande massan, insöpo med vidgade näsborrar all sommarens ande och somnade ljuvligt.

*

Genom den täta morgondimman väste den första hagelsvärmen, och en knall kom rullande ur Bengt Bernhards gevär. Man hörde plumset av en störtande and och plaskandet av Nero, som gick ut efter fågeln.

Kristian stod i fören av den flatbottnade ekan, med bössan i beredskap. Mitt i båten satt spetsen med öronen i vädret, och i aktern vrickade Vallo ljudlöst med en åra. De hade riktning mot skottet borta på andra stranden, men i dimman hade den lilla fjärden svällt ut till ett hav av obestämd storlek. Det var som att glida in mot en vägg av blåskimrande pärlemor, men väggen tog inte emot, den buktade sig beständigt undan över den immiga vattenspegeln.

Ett stycke framför fören lekte en strimma av någon fågel som simmat förbi, och för ett ögonblick skymtade det suddiga huvudet av en dopping och försvann. Med ens dök upp den fantastiska konturen av några strandträd, deras kronor svävade högt uppe i luften utan något synbart sammanhang med jorden, och genom kronorna sprutade i detsamma ett gyllne knippe av solstrålar. Den ulliga dimman kom i rörelse och började vältra undan, det öppnade sig klarblåa gator åt olika håll.

Nu började det på allvar. De turade om sålunda, att en av skyttarna använde båten, medan den andra gick utmed stranden ett stycke framför. Det var ovanligt gynnsamma marker som genomjagades, inga vassruggar utan hög men gles säv. Bössorna brakade med korta mellanrum. Nero gjorde stånd på stånd i strandsäven, han stod som en byst av kol i den gröna djungeln, med ena framtassen i luften och svavelögonen orörliga ovan den högburna nosen. And efter and yrde skränande upp och fälldes. Också spetsen skötte sig väl, han störtade sig på givet tecken ur båten och apporterade säkert.

Kristian hade inte på länge varit med om en jakt som gått så fullständigt efter noter. Dessutom hade han en exempellös tur i dag. Han tog de svåraste skott, han sköt på rent ojägarmässiga håll och rätt emot solen, men nästan allting lyckades. Anden låg där och flöt med buken i vädret, de breda skovelfötterna trampade luft i en sista dödsryckning. Och vid klara dubbléer hittades ofelbart bägge fåglarna. Vare sig han gick på stranden eller sköt från båten hade han samma tur, han överglänste fullständigt den drivna Bengt Bernhard, och han kände ett hedniskt rus av jaktlycka forsa genom ådrorna. Vallo stakade och svor av förtjusning, hans skumma ögon lyste mot den nya mästerskytten, ju mera högen av byte växte på båtbottnen.

Vid middagstiden hade man kommit långt från utgångspunkten. Den ena sidan av andmarkerna var genomplöjd, de voro vid den bergiga mynningen till själva storsjön, och här skulle det vilas till framemot kvällen. Det var en mycket varm dag. Vallo släppte sin stake och vacklade utmattad i land. Han fick en smör-

gås och en sup och somnade genast i skuggan under träden.

De båda vännerna badade. Vattnet var här alldeles klart, man kunde se småfisken strimma förbi djupt nere mot den sandiga bottnen. Ett stycke från stranden stod en fyrkantig sten och speglade sig, den dugde både till trampolin och bord. En bukig plunta och två bägare placerades på den skrovliga skivan, och det gick mycket enkelt att brygga på, sjövattnet var kristallrent. De lågo länge och flöto kring stenen, stirrande upp i den blå oändligheten.

— Sommar! pustade Bengt Bernhard och slöt ögonen.

Kristian teg. Han låg och njöt med lungorna fyllda av luft och lemmarna utsträckta i det ljumma vattnet. Hans tjocka hår simmade som en tuva kring ansiktet, panna och haka sjönko under ibland. Solen gassade ovanifrån, det glittrade kring hans blundande ögon, och han kände hur groggen risslade inne i blodet med ett fint, sövande rus.

— Nu måste vi opp härifrån, annars somnar vi och drunknar, förklarade Bengt Bernhard.

Kort därpå sovo de i skuggan bredvid Vallo och hundarna. Men över det med lövruskor täckta jaktbytet i båten surrade redan en flugsvärm.

*

Vid kvällsjakten var det som ett osynligt blad hade vänt sig för Kristian. Nu misslyckades allting för honom. Man avjagade den sämre sidan av andmarkerna, och här voro skottillfällena icke lika många, men ändå fullt tillräckliga. Felet var ett annat. De klara bommarna bekommo honom icke så mycket, värre var att han kommit in i skadskjutandets olyckliga gir. En and yrde upp, bössan knallade, fågeln föll till synes som en vante och på öppet vatten, men den var försvunnen. Nästa gång såg han hur något randhagel skar av den yttersta vingleden på ett offer, som fladdrade ned i en ogenomträngglig vassrugg och var borta. Dylika missöden upprepades gång på gång. Varför sköt han plötsligen så osäkert? Berodde det på den vidriga flugsvärmen, som kretsade som ett svart moln kring båten. Eller var det ammunitionsfel?

Han synade patronerna. Nej, det var samma märke och hagelnummer som i morse.

Vallo svor så att ödemarken osade över de fördömda kräken, som inte behagade dö. Hans ögon glödde av ett rashat till skapelsens lägre väsen. Det hela blev allt obehagligare. Bengt Bernhard tog sina fåglar säkert som alltid.

Nu sköt Kristian åter, och fågeln störtade i en dammlik öppning inne i vassdjungeln. Vallo stakade mödosamt dit, spetsen gick ut för att apportera. Men från stranden kom den svarta medtävlaren simmande, och hundarna råkade i ett ursinnigt slagsmål om bytet. Bengt Bernhards visselpipa ljöd, men ingenting hjälpte. När ekan genom vassväggen trängde fram till den öppna ytan, såg Kristian hur det mellan näckrosbladen där inne låg och flöt en rykande massa av blod, fjäder och utrivna fågeltarmar. Nero tog sig tjutande i land. Han hade ena örat uppfläckt och ett otäckt bett i bogen, som gjorde honom till invalid för de närmaste dagarna.

Efter en stund låg äntligen en stendöd andrake och gungade framför båten. Vallo grep den

om halsen och slängde den på högen av det övriga bytet. Kristian satte sig på skjutbänken för att pusta litet och räckte gubben en cigarr. Med detsamma märkte han att de otäcka vita blinkhinnorna klippte på fågeln. Nu reste den sig, rultade tre steg över de döda kamraterna, plumsade ned från båtsuden och dök. Raju kastade sig illvrålande efter — men förgäves, fågeln var försvunnen.

Kristian såg på Vallo. Gubben bar sig så besynnerligt åt. Hans käkar klapprade, och de halvblinda ögonen vitnade av en hjälplös skräck. — Det här är inte riktigt, stammade han, — det är någon satan som... minns herrn inte månan i går?... Därpå satte han sig, knäppte händerna inne i flugsvärmen och började viska någonting. Kristian urskilde att det var »Fader vår».

*

Man hade tidigt krupit till kojs där inne i höladan. Följande morgon skulle de båda herrarna återvända till godset, medan sjuttioåringen med spetsen fortsatte åt sitt håll. Men Kristian kunde inte sova. Alla hans sinnen ansattes

av en allt häftigare vämjelse. Hans öron pinades av Vallos hosta, som efter dagens strapatser lät än ihåligare, och av den i slagsmålet illa tilltygade Nero, där den låg och gnällde i sömnen. Slöt han ögonen, såg han för sin inre syn en kretsande röra av blåsvarta flugor, klippande blinkhinnor och trasiga fågeltarmar. Själva höet hade mist sin doft, nu steg där ur det en kväljande blodlukt. — Nej, det är inte som då jag låg här i går, tänkte han. Det är underligt vad en bössa förmår skjuta sönder allt det finaste i tillvaron...

Han satte sig upp och smög sig sakta ut.

På backen stannade han och lyssnade. Vad var det som smackade någonstädes i närheten?

Då märkte han spetsen bakom ladknuten. Mot den månbelysta långväggen, tätt under takåsen, hade Vallo hängt upp jaktbytet på en vågrät stång. Där dinglade de feta änderna i dubbla rader, de liknade en mörk skog av buteljer med halsarna nedåtvända. Ur de breda näbbarna flöt en seg blandning av slem och blod, den samlade sig här och var till en avlång kula, som glimmade i månskenet, tänjde långsamt ut sig

och föll. Nedanför satt spetsen med beskäftigt uppsträckt nos och giriga ögon. Den flyttade sig allt efter omständigheterna och tog smackande lyra. Hästen stod vid sin påle ett stycke därifrån och såg begrundande på.

Kristian drog sig längre ned mot stranden. Han tänkte på de skadskjutna fåglarna. Hur hade de det nu? Gömde sig någon stackare med ett hagel i magen där borta under videbuskarna på stranden? Låg den där och vaggade av och an i den brännande värken, medan huvudet sjönk allt kraftlösare mot jorden? Det fanns inte sjukhus och operatörer bland djuren... Och bläsanden, den som fick bägge fötterna avskjutna, var fanns den nu? Den kunde bara flyga och flyga tills den förblödde, men varken sätta sig eller simma... Och alla de vingskjutna?... Han såg för sig deras öde. Den månbelysta, orörliga sjön förvandlade sig till en spegel av is. Det var på höstvintern, de långa sträcken av änder hade längesen lättat och styrt mot söder. Men här och var i den nyfrusna blankisen syntes små svarta vakar. I dem simmade avmagrade, vingskjutna stackare rastlöst

fram och tillbaka. De kämpade för sitt liv mot det stelnande vattnet, de måste dag och natt simma, simma för att inte bli infrusna, och dyka från vak till vak för de fallande hökarna. Men de öppna brunnarna blevo allt mindre, isen kringrände dem tum för tum, tills den kramade in dem i sitt hårda skruvstäd. Då var tiden mogen för rävarna från stranden, asätarna...

Till sin förvåning hörde Kristian att laddörren gnisslade. Bengt Bernhard klev ut på backen och kom och satte sig bredvid honom. — Jag såg att du försvann, förklarade han undvikande.

Deras pipor blossade åter i den ljumma natten, och åter sjönk månen bakom höjdsträckningen på andra sidan sjöarna. Men stämningen var underligt betryckt. Båda tego en lång stund. Plötsligt sade Kristian:

— Hör du, jag har fattat ett beslut. Det är inte precis något av världshistorisk betydelse, och du må gärna skratta om du vill. Det är bara så att jag oåterkalleligt slutar jaga. Vallo får min bössa, om inte du vill ha den.

Bengt Bernhard skrattade inte. — När började de där grillerna? frågade han bekymrat.

— För två år sedan, och just här ute på dina marker. Det var under en simpel harjakt på hösten. Minns du den inte? Drevet hade buktat ifrån oss, och vi hörde på det dova ljudet att det blivit ståndskall. När vi kom till platsen hade haren gått i ett stenhölster, antagligen var det ett gammalt grävlingsgryt, och stövaren hade pressat sig efter. Vi hörde bara det ursinniga skallet där nere i underjorden. Men plötsligt tog det slut, och i stället började haren skrika — du vet, det där förfärliga skriket som liknar ett hjälplöst dibarns. Hunden måtte ha fått tag i skinnet på den, men till något dödande bett räcktes den inte fram. Den bara tuggade och rev — jag kunde se för mig de vita, drypande betarna. Vi försökte med kommando och med långa störar, vi sköt skott i luften — ingenting hjälpte. Hunden tuggade, och haren skrek. Jag härdade visst ut en halvtimme, sedan flydde jag... Minns du inte?

— Nej, sade Bengt Bernhard uppriktigt, jag har glömt det. Man kan inte minnas alla jakterna.

Han funderade litet.

— Du är för vek, Kristian. Du översätter genast allting i naturen till mänskliga känslor och lidanden. Men du glömmer att markens och himmelens djur är födda under bistrare stjärnor än vi. Det kan ju hända missöden, förstås, men i vanliga fall får en hare eller fågel en mycket avundsvärdare död för ett hagelskott än om ett rovdjur tar den. Och du är inte någon riktig jägare. Tänk på Vallo. Vid sina sjuttio söker han sig bort till de gamla mordplatserna. Där får han så vackra drömmar, säger han.

— Jo, Vallo får vackra drömmar, men jag får fula. Det är skillnaden. Du har alldeles rätt, jag är ingen riktig jägare, och därför bör jag sluta. Du tror att det är av någon sentimental djurvänlighet? Nej, det är helt enkelt av vänlighet mot mig själv.

— Vad menar du?

— Jag menar att jag redan länge jagat mot bättre vetande. Men jag fick i dag min bakläxa. Jag fick smaka både jaktens fröjd och pina, och fröjden gick verkligen inte upp mot pinan. Så är jag konstruerad. Nu menar jag ju inte att världens massa av lidande blir så myc-

ket mindre, om jag lägger ner min bössa. Den fågel eller hare jag skonar möter kanske sitt grymma öde på något annat sätt. Men det behöver inte vara *jag* som vållar det. För min egen skull, som sagt.

— Den där filosofin kan man ingenting invända emot, sade Bengt Bernhard. Den är en produkt av ditt samvete, och ergo är den sann för dig. Men jag vägrar att tillmäta den allmängiltighet. Om inte Vallo duger som exempel, så tag någon bättre. Tänk på vår skald och jaktkamrat Bertel Gripenberg. Han anser jakten, näst kriget, för den ädlaste av alla manliga idrotter. Eller tänk på själva gubben Runeberg. Han var en väldig Nimrod, men du kan väl inte frånkänna honom allt värde för denskull? Som alla sanna jägare var han i främsta rummet naturvän. Det är en liten episod ur hans biografi som jag aldrig kan glömma. En av hans prästvänner hade provpredikat en söndag i Borgå domkyrka. När han gick hem, mötte han Runeberg, som tågade gatan framåt. — Du var inte och hörde min predikan, menade prästen. — Nej, sa Johan Ludvig, jag hörde

orrspel i skogen, och den predikan var förbannat mycket vackrare...

— Alldeles riktigt, avbröt Kristian. En sak hörde dessutom till. Runeberg hade *bössa* på axeln, när han kom från sin andaktsstund hos orrarna. Nej, för min ringa del har jag aldrig kunnat fatta denna kombination av naturkärlek och blodtörst. Man älskar djuren så högt, och därför tar man livet av dem! Inte kan man heller i våra villkor skylla på att man anskaffar föda. För mig har jakten aldrig haft någon snygg etikett, jag erkände från början att den var vad den är — ett lustmördande, förlåt uttrycket.

— Du ogillar således Runeberg? muttrade Bengt Bernhard.

— Tvärtom, jag beundrar honom gränslöst som skald. Och jag avundas honom som människa. Han hade förmågan att säga ja till både det ena och det andra, han förenade det oförenliga och tryckte alltsammans till sitt breda bröst. Du minns väl hans härliga psalm:

Som vattenfågeln dyker ned
i fjärdens klara bölja
att minsta fläck av stoft därmed
från sina vingar skölja — —

Så diktade han, och säkert i stor andakt. Men vad gjorde han med vattenfågeln? Han sköt den. Med förkärlek rentav, han tyckte ju särskilt om andjakt... — Nåja, jag borde vara den sista att sitta här och predika, tillade Kristian skamset, jag har ju lämnat färska blodspår efter mig runt hela sjön. Men jag var skyldig dig en förklaring för framtiden.

Det blev tyst för en stund, piporna snarkade sakta. Sjöspegeln framför dem dunklade av allt mera, men den försvunna månen lyste bakifrån skogarna som en vit strålkastare på ett enstaka moln, som simmade högt i rymden. När Bengt Bernhard åter tog upp samtalet, blev Kristian icke det ringaste förvånad över hans skickliga försvar av sin position. Ty han visste sedan gammalt att det gömde sig åtskilligt under den solida godsägarytan, som till varje pris ville undvika att verka själfull. Och varje människa är egentligen långt djupsinnigare än man antar.

— Du skall inte tro att de här frågorna är mig alldeles främmande, började Bengt Bernhard. Om jag förstår dig rätt, strävar du att bli bättre vän med ditt samvete, och det är

vackert. Men var går gränsen, var tänker du göra halt? För det vill jag säga dig, att vandrar du de där vägarna till slut, så får du säga adjö åt hela livet. Jag kan medge att jakten är ett rackeri, men vad är allt annat? Det är genom lögn och orättfärdighet vi över huvud existerar. Tänk på vårt förhållande till husdjuren. Det tar sig så fridfullt ut med betande hjordar, särskilt på stora mästares tavlor. Men gå till grunden med saken. Vi föder upp boskapen, den har ett obegränsat förtroende till guden människan, kalvarna slickar våra händer, och vi själva känner en uppriktig tillgivenhet för våra skyddslingar. Men det hindrar inte att vi göder och föder dem med ruskiga baktankar. Vid lagom ålder och fetma får våra vänner slaktmasken på sig, och vi styckar deras trogna kroppar. Vi låter dem para sig, men så snart avkomman är färdig, dirigerar vi fortsättningen med våra bovstreck. Mödrarna bedrar vi på deras bestämmelse och häller den stulna mjölken i våra barn, medan vi lär dem att denna världens grundval är kärlek och sanning och stavar för dem en näpen aftonbön. Hos fjäderfäna utrotar vi all moders-

instinkt och gör dem i matnyttigt syfte till så djupt prostituerade som möjligt, fastän vi i våra egna samhällen med polisens hjälp kämpar för sedligheten. Bina bestjäl vi på deras årsarbete. Vi lurar över huvud alla våra medvarelser i skapelsen. Låt oss tänka på fiskarna, som vi näppeligen kan reda oss utan. Jag såg nyligen bilden av en helig österländsk patriark, som satt och metade abborrar. Men hade gubben månne riktigt tänkt igenom vad han gjorde? Varje gillrad krok är ju ett arglistigt sattyg, varje nät en glittrande lögn. Och så vidare i all oändlighet. Snart blir det väl fastslaget att också växterna förmår lida, att varje mejad åker ur högre synpunkt är detsamma som ett ohyggligt slagfält, fullstrött med miljoner lemlästade lik. Jag undrar hur det då kommer att kännas, när man bryter sitt dagliga bröd? Det blir lite klent beställt med denna fridens urgamla sinnebild. För de samvetsömmaste återstår verkligen ingenting annat än att svälta ihjäl eller förhärda sig... Nej, Kristian, denna världens grundval är lögn och lidande. Vi är en gång för alla inburade i det systemet, och man skall inte försöka bryta sig

ut. Varje ansträngning i den vägen blir på sin höjd en halvmesyr.

— Du rör vid en fruktansvärd fråga, medgav Kristian. Men vet du hur de stora mystikerna löser problemet? De påstår att varje lägre livsform strävar att uppgå i en högre, att växterna *längtar* att få offra sig för oss.

— Det vägrar jag tro, smålog Bengt Bernhard. Jag kan omöjligt tänka mig att t. ex. en doftande persika eller ett daggigt sallatshuvud hade någon särskild längtan att hamna i din unkna, mörka mage. Och att änderna åtminstone inte längtar efter det har du just konstaterat, tyvärr. Nej, bror, din filosofi haltar, hur du än vänder på den. Enda konsekvensen i ditt fall är ett fromt självmord. Redan ett pelarhelgon åstadkommer något ont.

— Du kan ha rätt i det. Men inte heller du kan leva efter ditt system. Tillvarons grundval är lögn och orättfärdighet, säger du, och du tar konsekvenserna. Men det gör du visst inte, du förnekar din lära på mer än en punkt. Vill du påstå att ditt harmoniska hemliv är byggt på den grundvalen? Ni har alla så underligt ljusa

ansikten, du och din hustru och dina barn. Vill du påstå att det är för att ni så orubbligt tror på lögnen? Nej, du tror åtminstone på *möjligheten* av goda makter. Annars orkade du inte leva och än mindre vara glad. Enda konsekvensen bleve också i ditt fall ett självmord. Inte ett fromt, men ett förtvivlat.

Bengt Bernhard tittade bort och sväljde.

— Jag misstänker att vi båda har lika orätt, sade han stillsamt. Livet är ett mysterium som inte kan uttömmas i någon formel. Det är som att fylla ett hav i en fingerborg.

Kristian funderade en stund och fortsatte:

— Ser du, vi människor kan alltid uppdelas i två olika raser, från vilken synpunkt man än utgår. Där är de som håller till godo med tingens ordning sådan de en gång för alla anser den vara. De är avundsvärda och friska, de fräts inte sönder av alla olösliga frågor. Men där finns de andra, de som alltid vill det omöjliga, som bara ser hur allting *borde* vara. De har det inte lika bra. Också ur jaktens lilla synpunkt gäller detsamma. Där finns de som gärna kan jaga, därför att de har glädje av det och inte

tar skada till sin själ. Till dem hör både Runeberg och du, Gripenberg och Vallo. Men där finns de andra, som det inte passar lika väl. De blir själva såriga av varje sår de tillfogar livet. Du kan knappast tänka dig Franciscus på vakteljakt i de umbriska bergen eller Tolstoj dresserande rapphönshundar kring Jasnaja Poljana. Och de har många småkusiner i alla land . . .

— Tolstoj, säger du! Den gossen jagade väl om någon! Allt mellan björn och beckasiner.

— Men han slutade en dag. Och han led av att han inte kunde göra det ogjort. Det är den Tolstoj jag tänker på.

— Till vilkendera sidan tror du Vår Herre hör, om han finns? brummade Bengt Bernhard.

— Jag vet inte. Kanske hör han till din sida. Kanske är han den väldiga jägaren, och vi hans stackars byte. Han har många och fruktansvärda vapen. Han skjuter på oss med myriader osynliga mikrober, han bombarderar oss med drabbande öden, katastrofer och krig. Kanske tågar han fram genom världarna som den eviga mästerskytten, trygg och suverän och tanklös, och hänger allt det nedlagda bytet vid sitt breda

bälte. Vi gömmer oss och flaxar undan så gott vi kan, men vi undgår honom inte. I morgon är det kanske min tur att bli skadskjuten, och en dag får du ditt välriktade skott.

— Ack ja, Kristian, och när tror du *den* jägaren slutar jaga?

— Det frågar jag inte efter, jag vet bara vad jag själv måste göra. Och för resten... jag har en underlig övertygelse. Jag är säker på att den dag vi själva är skonsammare mot livet, så är vår Gud det också. Han rättar sig efter oss, han är ju bara vad vi i vår litenhet gör honom till. Så låt oss göra honom så god vi förmår. —

De båda vännerna hade ofrivilligt riktat ögonen uppåt. Där låg högt i nattrymden det månbelysta molnet. Det började långsamt svänga och formade om sig till något som liknade ett rör. Bengt Bernhard pekade:

— Ser du inte bössan där uppe, en blank och väldig bössa? Jag tycker den vänder sig hitåt...

— Nej, svarade Kristian, den siktar åt ett annat håll. Tills vidare har vi en liten frist.

Det började bli kusligt där ute på stranden. De bröto tysta upp och återvände till höladan.

DEN BLÅ VECKAN

I.

Från baksidan av staden, från de många fabriksbryggorna och oljiga förstadsvikarna började den vanliga lördagsflottiljen sprida sig över fjärden. Först var det en enda förvirring av allehanda farkoster nära land, och ett par breda turbåtar med namnskyltar och soltak arbetade sig under ilskna tutningar fram ur den skvalpande massan, som de insvepte i svallvågor och kolrök. Men småningom ordnade sig det hela efter bestämda linjer, alldeles som när en hundratalig fågelskock efter mycket flaxande och oljud delar in sig i skilda sträck, som vart och ett styr åt sitt håll. Det var kroppsarbetets sura folk, som levde upp till helgen och med barn, kaffepannor och matpaket sökte sig ut till folkparker och gröna stränder. Framför dem låg den juli-

blå fjärden, vattrad av några sista loja kårar, dåsande i eftermiddagssolen. Bakom dem reste sig förstaden med slocknande fabrikspipor.

Ett av strecken pekade snett över den stora havsviken. Där borta skymtade en strand med kullriga berg, krönta av åldriga träddungar, som nu nästan smulto bort i solröken. Det var där som Tältudden låg, och det var en brokig samling båtar som styrde ditåt. Främst plöjde sig »kommendantsbåten» med ett ursinnigt smatter och skummet tumlande som en vit valfisk efter aktern. Det var montören Viklunds mossgröna snabbrännare, försedd med en gammal flygmaskinsmotor. Ombord hos kommendanten satt hornseptetten, stadig och barhuvad; nu blixtrade det till därifrån, mässingen lyftes i höjden och klämde i med en marsch. Ett stycke efter puttrade de många mekanikerbåtarna och bolagsmotorerna, från splitternya fernissade ärtskidsmodeller till uråldriga murkna skopor, men alla överlastade med högljutt pratande familjer och somliga med mindre farkoster på släp. Sedan följde en svans av roddbåtar, som redan hunnit få i gång den ofrånkomliga

kappkörningen och halade på så det sprutade kring årbladen. Men långt efter de andra, med slaka dukar och vattenspegeln retsamt glatt omkring sig, lågo seglarna av olika färg och snitt. De envisades som vanligt att anse vinden tillräcklig och framhärdade av gemensam skråstolthet i sitt förakt för årorna, men flickorna ombord plaskade redan med bara fötter över akterrelingen för att få liv i det döda vattnet och kanske skjuta på med några tum.

Stålsvarvaren och idrottsmannen Usko Laine var också på väg till Tältudden. Han hade sträckt ut sin välbildade gestalt på bottnen av en roddbåt, som låg på släp efter en motor. Det bubblade skönt under nacken, och den blodröda näsduken fläktade för draget, där den som en revolutionsvimpel stack ut ur kavajfickan över hjärtat på honom. Hatten, den nyköpta strå-hatten som ännu luktade så snyggt av någon utländsk limning, hade han makat över ansiktet. Solen låg rätt emot den, flätverket brann som ett guldgult tak över hans korta näsa och släppte in ett virrvarr av glimtar ur otaliga små fönsterprickar. Kisade han, blevo de dansande gnis-

torna röda, gröna, violetta, och blundade han än mer, yrde det som ett fyrverkeri av alla regnbågens färger där inne i hattkullen. Det var skönt det här, det bubblade och plottrade så trevligt under nacken. Han gäspade. Han var led vid spakarna, gnisslet i fabrikssalen och hettan, nu skulle han dansa i det gröna, släppa krafterna lösa och ta sig en tår. Hur månne det gick till på Tältudden? Säkerligen som överallt annorstädes. Han hade tidigare odlat andra söndagsmarker, när han inte hållit hus på sportplanen. Men han hade börjat få nog av dem, och när pojkarna där framme i motorn lovat bjuda honom på något nytt, följde han gärna med. Han hade lagt märke till några båtar, så överlastade med brokigt klädda flickor, att det såg ut som hade man låtit korgarna ur ett blomsterbutiksfönster gå till sjöss. Det lovade inte illa. Men det var för resten bra som det var, han gäspade och lät resan ha sin gång.

Lång blev den ju inte, ty nu hörde han hur motorn saktade, backade och tog törn mot en strandhäll.

II.

Mellan himmelriket och helvetet finnas många grader av det mänskliga. Somliga hålla sig trofast på den goda eller den dåliga sidan, andra luta mer eller mindre åt endera hållet, men det stora flertalet ligger någonstädes mitt emellan.

Detta kunde med bokstavlig tydlighet beskådas i det flyktiga sommarläger, som en samling förstadsbor slagit upp på Tältudden och som i sammanträngt format gav en bild av mänskligheten i gemen. På södra stranden av den rymliga halvön låg Himmelriket, med tältöppningarna vända mot solen och de ljumma fläktarna från vattnet. Här var familjeidyllernas trygga område. Tälten stodo här stadigare pålade i marken och spända av snyggare duk över sina tvärslåar; kaffepannorna lyste blankskurade och

bukigare över eldarna; hemstickade rödrandiga strumpor hängde på tork i buskarna, och ungar stultade omkring i flaxande koltar eller lågo och sögo vid breda modersbröst i skuggan av någon skylande gren. Vid denna strand smög sig också in den finsandiga lilla vik, som på grund av de badandes oförskräckta glömska av sin blygd kallades Paradiset.

Men tvärs över udden, på den branta och mörka nordstranden, som längre inåt land gick över i dyiga vassvikar, låg Helvetet. Genom en systematisk förföljelse av kommendanten och de med armbindlar försedda ordningsmännen hade denna del av lägret något krympt ihop på sistone. Här stodo tälten genomgående sämre spända, snedare och fläckigare, i varje grop blänkte glasskärvor, och där nere på strandbrädden kluckade vågorna tungt bland allsköns orenlighet och sönderrostade spritdunkar. Helvetet är sig tämligen likt överallt. Med rätta hade samhället på denna sida placerat sina bägge nödvändighetsinrättningar. Som två röda fågelholkar lågo de utbyggda på några stenar över vattnet, och båda signalerade med

var sin semaforliknande och med stora bokstäver bemålade arm, om det lönade mödan att klättra ned för den tvära brinken. Däremot var det kanske mera en tillfällighet än en tanke, att också danslaven uppe på berget befann sig i betänklig närhet till Helvetet.

Flertalet inbyggare hade likväl slagit sig ned någonstädes mittemellan dessa båda ytterligheter. Största delen av tälten lågo högre upp i land, under åldriga träd och i de gröna sänkorna av det mångpuckliga landskapet. Här trivdes folk av varjehanda slag. En egenskap hade de likväl alla gemensam: de läto sina tält stå kvar över veckan, ty där fanns föga av värde för en tjuv.

Men på den översta bergknallen, högt ovan hela detta luftiga sommarsamhälle, reste sig kommendantshuset. Det var den folkvalda ledarens och ordningsmaktens bostad, hopslagen av bräder och kartong. På ett utmärkt sätt företrädde montören Viklund i detta lilla universum den vakande försynen. Både goda och onda gillade i allmänhet hans åtgärder, och hans höga bostad var inte någon otillgänglig borg

bland molnen. Den med spännpapper tapetserade salongen hade han själv smyckat med en konstnärlig fris i vattenfärg, föreställande mänskosläktets vandring från vaggan till graven.

Nu var det liv och rörelse på Tältudden. De sista seglarna hade småningom anlänt, hela den brokiga flottiljen låg sammanpackad mot strandklipporna som en boskapshjord, vilken ränt hornen i en vägg och blivit fastsittande. Det vimlade av folk i alla backar, i Paradiset var det ett enda plaskande och skrål av nakna pojkar, från Himmelriket steg barnskrik och fridsamma kafferökar, och från Helvetet hördes redan saftiga eder och begynnelsen av ett drucket bölande. Men runt omkring låg havsspegeln i pärlemorskiftande ro, småmyggen virade sina summande slingor i luften kring bergknallarna, och staden där borta hade alldeles försvunnit i kvällsdiset.

Usko satt inne i tältet hos kamraterna, han svalde några smörgåsar och lät en flaska gå runt. Duken över deras huvuden skiftade i rött av den nedgående solen. Han fick höra namnen

på de olika delarna av lägret, och de andra uppmärksamgjorde honom på att deras tält låg mitt emellan det godas och det ondas riken. — Javisst ja, det passar precis för mig, sade han och gäspade.

Med detsamma brakade det till, septetten stämde upp vid dansbanan. Usko fick brått att komma på benen, han ansåg sig höra till dem som främst borde visa sig på tiljorna. Men när han klev upp för backen, såg han redan en massa av kretsande huvuden mot den rökröda kvällshimmeln, och runt omkring stod folk i täta klungor och gapade. Han plöjde sig fram genom skocken. Alldeles invid laven råkade han av oförsiktighet stöta till en mager liten man, som stod och stödde sig på en käpp med svart doppsko av gummi. Den lille mannen vek sig så besynnerligt som hade benen blivit avslagna på honom, han föll omkull och hade svårt att komma på fötterna igen. Usko mumlade en ursäkt, men den andre bara nickade med sitt vänliga gammalmansansikte: det gör ingenting.

Nära intill stod en flicka i blå klänning, hon såg lämplig ut. Usko bockade, nämnde sitt

namn och bjöd upp till dans. Flickan tittade skyggt på honom och sade nej tack. Det förvånade och förargade honom, han var inte van vid avslag.

Så tog han en annan och dansade. Han gjorde bekantskaper till höger och vänster, och han dansade i trängseln. Septetten på sin bänk blåste allt kraftigare, kinderna på basen stodo spända som bälgar, de rödådrade ögonen sprungo ut som på en kräfta. Uppe på laven kretsade den tunga virveln, det raspade och kved i plankorna som under en kvarnsten, då och då satte någon i med en stampande klack. Man hojtade och sjöng, man slog varandra i ansiktet med lövruskor. Karlarna dansade i skjortärmarna, en och annan onykter höll sin rykande cigarrett i mungipan och sträckte på halsen i svängarna för att bränna någon granne i nacken. Virveln kretsade och kretsade där uppe på berget, tungt men ursinnigt. Och runt omkring den böljade sommarnattsluften som ett genomskinligt vatten, allt mörkblåare och djupare.

För Usko var det inte någon märklig kväll. Han hade hoppats på ett äventyr, det brukade

sällan utebli för honom, men i kväll ville det inte infinna sig. Flickorna voro sämre på nära håll än han väntat sig, när han såg dem i båtarna. Han var bortskämd, han hade blivit kräsen av sig på sista tiden. Allt han mindes var att en av dem sagt nej till honom. Hon i den blå klänningen...

*

Söndagen kom solstekande het. På kommendantshuset hade hissats en röd flagga, men den hängde sömnig och slak på sin stång. Där uppe kring den gassiga bergknallen låg septetten med de gula hornen sänkta och svettades och drack svagöl.

Ingen hade brådska att komma i gång med någonting, och ingen hade mer än de nödvändigaste trådarna på kroppen. Det var den nakna solskenslättjans, dåsandets och badandets sköna dag. Från alla kanter hördes ett oavbrutet plaskande, och ute i öppna sjön kretsade en hel eskader av runda pojkhuvuden med saltblekta luggar; bruna kroppar klängde på kullstjälpta

ekor, hoppade bock över ryggen på varann, fäktade och skreko med halsarna fulla av kallsupar.

Fram på förmiddagen, just när kyrkringningen långsamt kom svallande bortifrån staden, blåste septetten en fanfar. En agitator klev upp under kommendantshusets flaggstång och höll ett tal. Han var kort och grov och fint söndagsklädd, hans ord mot förtrycket rullade som en hes åska över lägret. Men han lyckades inte samla någon större publik. Man orkade inte riktigt med hatet i detta välsignade väder, och så kunde man ju hela läxan utantill.

Usko hade aldrig intresserat sig för politik. Under upproret för snart tio år sedan hade hans far blivit borta, troligen låg han nermyllad i någon massgrav, och själv hade han den tiden som halvvuxen yngling suttit ett par veckor i fångläger och svultit. Sedan dess hade han sin linje klar. Men det fanns ju också så mycket annat i världen än politik, vad angick honom alla torra partipåbud och tråkiga klämmar? Han var en skapelse av friska muskler och sjungande blod.

Men för tillfället var Usko vid ett ovanligt saktligt lynne, det var inte utan att han lång-

leddes i solbaddet, och kamraterna hade han föga nöje av — de sovo som döda efter badet. Klädd i byxor och halmhatt låg han hela förmiddagen i skötet av en bekant hantverkarfamilj i Himmelriket. Han språkade stillsamt om musik och radio, de jämförde sina erfarenheter från senaste vintersäsong. Usko hyste ett livligt intresse för musik, fastän han icke kunde spela något annat instrument än dragharmonika, vilket ofta grämde honom.

Framemot kvällen, när det började svalna i luften och septetten stämde upp vid danslaven, flög otillfredsställdhetens svarta djävul i kroppen på honom. Skulle han inte få uppleva något på denna usla udde? I brist på bättre sökte han sig till Helvetet och drack sig mot vanligheten full. Senare uppträdde han otillbörligt på dansbanan, där han ljudligt förkunnade att han aldrig sett fulare och klibbigare flickor. Han blev omhändertagen av två ordningsmän, gjorde ursinnigt men alltför ostadigt motstånd och forslades med kamraternas bistånd till tältet, där han ögonblickligen somnade.

— —

Det var alldeles ljust där ute, när hans värdar ruskade om honom.

— Opp med dig! Om två timmar skall du stå på fabriken!

Nerifrån stranden hördes motorbåtsknatter och ärslag, över berghällarna smällde det av brådskande klackar. Den sista återstoden av lägret gav sig i väg, för en vecka framåt.

Men Usko grävde fram ur byxfickan sin nummerbricka från fabriken. Den skulle inte i dag falla ner i sin skåra framför näsan på den fördömda dörrsnoken och folkräknaren. Han viftade föraktfullt med den i luften.

— Man är väl inte någon träl, för djävulen! Jag tar mig hem landvägen, om jag får lust. I dag tänker jag hålla blå måndag.

Därpå lade han sig på andra sidan, spottade ett tag och somnade på nytt.

III.

Skönt var det att vakna i ett tomt läger, fast det dunkade tungt i huvudet och kändes middagskvavt inne i tältet. Här var man åtminstone ensam herre på täppan, som Robinson på sin ö.

Usko låg en stund och småskrattade över tilltaget att bli borta från fabriken. Så hängde han ut sin tillskrynklade rock för att luftas efter nattens bedrifter, klädde sig barfota och begav sig bort mot Paradiset för att bada. Halvt olustig, halvt uppspelt ännu efter gårdagsruset tågade han fram över bergknallarna. Halmhatten dinglade i nacken, en cigarrett hade han hissat upp i mungipan. Det brände under foten och blixtrade för ögonen i det vita solskenet, han kände hur dragen hoppade i hans ansikte. Hela hans varelse ropade efter vatten.

Otydligt tyckte han sig höra ett eko av någonting som liknade snabba hammarslag — varifrån ljudet kom kunde han inte få klart för sig. Men just under backkrönet vid stranden stannade han plötsligt, sjönk ned i gräset och blev liggande som en indian på spaning.

Där nere vid vattenranden höll någon på att slå upp ett slags badhytt av säckväv. Eller kanske liknade det mera en liten lammfålla... I sanden stodo nerkörda fyra pålar, omkring dem i brösthöjd löpte en ribba, och på den hängde säckväven lös och buktande för den lätta sjöbrisen. Men över detta skydd klängde ett tovigt huvud och en arm, som med en hammare spikade tyget fast i pålarna, medan den andra handen stramade till det inifrån. Usko såg att det var en naken flicka. Han fick blott aldrig se henne helt och hållet. Än försvann hennes nacke under kanten av tyget, då hon böjde sig efter mera spik eller hamrade någonstans längre ner, än sträckte hon sig på tåspetsarna snett upp över ribban, och hennes ena bröst tittade fram. Än kom där en pust och fläktade åt sidan någon ännu ospikad flik, och

han såg en hastig glimt av hennes midja, hennes spänstiga ben och de bruna fötterna, som stodo halvt ingrodda i finsanden. Det var en underlig kurragömmalek av vinden, solen och den svagt genomlysta väven, som hennes skugga fladdrade i. Han fick aldrig fatt på henne helt och hållet, det var det retsamma och just därför så lockande. Och vad ville flickan med tygskyddet omkring sig?

Uskos första halvrusiga ingivelse var att springa dit ner och sparka undan hela tabernaklet — det ryckte redan i hans ben som till ett språng. Men han besinnade sig genast och blev liggande. Framför huvudet hade han en liten buske med en glugg i lövet, här var ingen fara för att bli upptäckt, och vad skulle det gjort för resten? Det rann igenom honom en het våg av åtrå, hans ögonspeglar flämtade mot synen, han sög in varje drag, varje rörelse där nere. Bortom säckväven låg viken beskuggad i djupgrönt och brunt från träden och klipporna runt omkring, men genombävad av grannblåa vågslingor, som ringlade som ormar inåt land. Och rätt in mot flickan sträckte sig en kil av solspel

över vattnet. Mot denna levande väv av färger rörde sig hennes nacke och det toviga håret, som lyste och brann som fullstrött med filspån av guld. Det nästan sprakade kring huvudet på henne. Det var vackert det här, det var inte bara frestande. Mitt i sin lystnad låg Usko och tänkte med grämelse på att han inte kunde spela annat än dragharmonika. Han hade velat sitta och göra någon fin musik här uppe på backen.

Nu tystnade hammaren, hytten var färdig, och hennes huvud dök ner under kanten. Av skuggan på tyget kunde han se att hon lagt sig i sanden och solbadade. Han dröjde ännu länge för att få se henne simma ut, men förgäves, hon blev borta. Då smög han sig tillbaka samma väg han kommit, badade länge och tyst på en annan strand av udden, putsade sig omsorgsfullt, slätade med en våt näsduk ut vecken ur kläderna och rättade på sportföreningsmärket i rockuppslaget. Därpå satte han sig att vänta. Var äventyret nu i antågande? Eller hade hon kanske redan rest sin kos? Det låg en roddbåt i stranden. Men badhytten som hon spikat upp åt sig, den tydde väl på att hon tänkte dröja. —

En stund senare såg han hur en rök steg upp någonstans borta i Himmelriket. Hon var kvar alltså. Han funderade litet, hittade en spegelbit bland de andra husgeråden i tältet och synade sig noga i den. Sedan fyllde han en skvätt vatten i kaffepannan och gav sig i väg ditåt.

Hon satt framför elden och kokade mat. Han stannade plötsligt: det var ju den blåa flickan, hon som inte velat dansa med honom.

Nu märkte hon honom, men föreföll inte det minsta förvånad. Han gjorde en lov förbi henne, liksom tvekade han vad han skulle ta sig till, så lyfte han artigt på sin halmhatt och sade:

— Ursäkta att jag stör, men jag har tappat mina tändstickor. Så att kanske får jag använda er eld, sen när ni är färdig.

Flickan svarade just ingenting, och han slog sig ner på respektfullt avstånd. Då och då skyndade han upp och hjälpte henne med den sotiga kastrullen.

— Ni tycks vara ensam här ute, började han försiktigt.

— Men jag får sällskap snart, svarade hon kort.

— Var ni här i går också? Jag såg inte till er.

— Nej, jag var i stan. På bröllop.

— Och kom hit tillbaka i dag? Det var underligt.

— Jag trodde jag skulle få vara ensam. Men i morse vid stranden fick jag höra att någon hade blivit kvar här. Fast jag visste ju inte att det var ni.

— Nej, då skulle ni väl inte ha stannat?

— Kanske inte, smålog hon litet illmarigt. Men ni ska få se att jag inte är så farlig som ni tror. Säg, varför ville ni inte dansa med mig i lördags?

— Därför att jag håller av min man.

— Vadförslag, är ni gift?

Hon nickade liksom försvarsberedd och sträckte upp ett finger med två breda guldringar.

— Sedan fyra år.

Tänk att han inte sett ringarna förut. Eller hade hon just nu trätt på dem?

Han pekade bort mot Paradiset:

— Är det ni som har satt opp ett badtält där i viken, eller vad är det för nånting? Vad ska den historien tjäna till?

— Den kan behövas. Vi är anständigt folk, min man och jag.

Usko blev litet misslynt. Man och man — allting tog samma vändning. Men det lät nästan som hon framhöll det alltför starkt... För att inte själv glömma bort det, kanske? Han tog sig en funderare och strök eld på en cigarrett.

Flickan brast plötsligt ut i ett gapskratt.

— Ni hade ju tappat era tändstickor!

— Tja, men jag har hittat dem nu, menade Usko och skrattade med. I detsamma fick han en ingivelse.

— Jag ska berätta precis hur det är, sade han enkelt. Jag kom gående ner mot stranden för att bada. Då såg jag er, när ni stod där och spikade opp säckväven. Och det var så vackert att...

Hon vände sig bort och bultade otåligt med fingerknogarna i marken. Men Usko kunde bakifrån se hur hennes kinder löpte i en varmare färg under solbrännan, det låg en hemlig förtjusning i denna rodnad. Han hade också märkt att hon inte var fullt så blodung som han trott, och hennes ansikte var egentligen knappast

vackert. Det rundade sig bara så mjukt och friskt kring den bruna näsan, som fjällade litet av sol och saltvatten, och det skiftade så besynnerligt från ena ögonblicket till det andra. Än var hon nästan blek under solbrännan, än tvärtom. Och vilken färg hade hennes ögon? Såg hon på honom eller in i elden, föreföllo de gråa. Men tittade hon ut i luften eller mot sin klänning, lyste de i klarblått.

Samtalet blev nu allt mindre tvunget, det var tydligt att hans uppriktighet vunnit hennes förtroende, men som förr återkom hon beständigt till sin man. De åto och drucko kaffe tillsammans, sedan hjälpte han henne höviskt med att skura kokattiraljen. Därvid försummade han icke att framhäva sin väst med den över bröstet spända urkedjan, som hängde fullsatt med små emaljplaketter. — Vad är det där för någonting? frågade hon till sist. — Äsch, svarade han, det är bara lite krimskrams från idrottsbanorna, till minne, förstår ni. Hemma har jag pokaler och silver så jag kan fylla en butik.

Han spände på sitt högvälvda bröst, och det låg en glimt av beundran i hennes ögon.

Genast som diskandet var undanstökat, lyfte han på sin halmhatt, tackade för maten och tog farväl utan vidare förklaringar. Han spelade ett högt spel, men han hoppades att det skulle löna sig.

Så snart han försvunnit bakom den närmaste bergknallen, svängde han, löpte utmed sänkan ett stycke åt sidan och tittade försiktigt upp. Jo, hon stod kvar och såg efter honom. —

Då gick han bort till sitt och lade sig i tältet att vänta. Skulle hon ro sin kos innan kvällen? Och vad var det hon talat om att hon snart skulle få sällskap? Var det hennes kära man som var på väg hit? Knappast, det lät inte så. Men om allt gick som han ville, om hon dröjde kvar och ingen kom, då fick han väl lov att hålla blå tisdag också . . .

Han klängde upp i kronan av ett träd för att hålla utkik. Där nere i Himmelriket fångade han en skymt av henne, hon var kvar alltså. Borta på fjärden rörde sig många båtar, men ingen styrde hitåt och ingen rodde härifrån. Det såg lovande ut . . . Men han gjorde sig ingen hast, han väntade och lät tiden arbeta.

Först framemot kvällen ställde han så till att de oförmodat stötte samman på backkrönet uppe vid danslaven: hon kom från ena sidan och han från den andra. Denna gång såg hon förvånad ut, nästan förskräckt, färgen flög upp i hennes ansikte. — Jag trodde ni var borta härifrån, sade hon, men hennes röst lät långtifrån besviken.

Han föreslog en promenad inåt land, och de följdes åt. Det steg en varm doft från de slingrande små barrstigarna, solen höll på att gå ner, det röda skenet drog sig allt högre uppåt tallarnas stammar och sipprade bort bland kronorna. Här och var hördes en osäker fågelröst som ännu tog upp någon låt från försommaren, men tystnade mitt i sången, när den mindes att tiden var förbi. Han hittade en litet utblommad tuva med linneor och plockade dem åt henne. Men han gjorde inte något försök till närmande, blott då och då snuddade hans hand vid hennes bara arm.

De gingo nästan tysta. Inte ens Usko hittade på någonting särskilt att säga, han kände sig så stilla och högtidlig till mods. Han hade med ens

tappat bort alla beräkningar, hade nästan glömt att det var den nakna flickan från stranden som gick vid hans sida. Här uppe i skogen blev hon en annan. Nej, det här var inte den gamla leken som han kände så väl, det här var inte något vanligt äventyr.

Marken steg alltmera under deras fötter, de kommo upp på ett kalt berg med vidsträckt utsikt åt alla håll: de svagt skymmande skogsbackarna och uddarna där nere, som simmade i den bleka havsspegeln; långt borta staden med några ännu glimmande tornspiror; fästningsverken på öarna, inloppet med små rykande leksaksbåtar och en synrand i röd värmedimma mellan rymd och vatten. Det var alldeles tyst här uppe, men lyssnade man noga, kunde man förnimma hur det bortifrån staden trängde en oavbruten darrning genom luften, som surret av en stor men avlägsen insekt.

Hon satte sig på en sten och drog djupt efter andan. Och plötsligt, alldeles oförmedlat började hon åter tala om sin man. Han var den bästa människa som fanns på jorden, underligt var det att hon kommit samman just med ho-

nom och att han velat ha henne. Betydligt äldre var han också, barn fick de inte. Han hade sett världen och länge bott i Amerika. När han kom hem därifrån var han inte som andra. — Vad det var som hänt honom? — nej, det kunde göra detsamma. Inte ville hon påstå att han precis var religiös, åtminstone gick han aldrig i kyrkan, men han var det på något annat sätt — så god och förlåtande av sig, och alltid lika jämn, aldrig ett hårt ord. Och så han spelade sedan — ni skulle höra honom! Fiol var han bäst på, han ledde en hel orkester, som brukade komma tillsammans hos dem varje lördag under vintern. Ett par av de andra var också från samma tryckeri där han tjänade. Jo, med en sådan man hade man aldrig tråkigt, det var ledsamt att vara borta från honom en enda dag...

— Varför kom ni hit då? kunde Usko ej låta bli att fråga. Han kände ett giftigt sting av svartsjuka i bröstet.

Men hon varken hörde eller svarade något. Hon fortsatte bara allt ivrigare att berömma sin man. Han gjorde allt för henne, han hade till och med låtit henne resa litet, nej ingen var som

han. Hon talade med en häftighet som nästan tog andan av henne, medan hon stirrade ut i tomma luften. Det var som hon velat övertyga någon osynlig närvarande, som inte ville tro.

Usko satt och såg på henne. Vem är det hon tvistar med? undrade han. Ingen motsäger henne, och det är inte till mig hon talar. Vem är det hon försvarar honom så häftigt emot?... Det kan inte vara mot någon annan än sig själv. Har hon dåligt samvete kanske? Eller tror hon inte riktigt på vad hon själv säger? Eller är hon rädd att hon kan glömma det i kväll?...

Allt säkrare blev han på att detta var ett gott förebud. Spelet fick spänning för honom på nytt. Han kände hur han brottades med en obekant man, som gick där inne i staden, men likafullt var här. Skulle han inte vinna, han var stark och ung? Bröstet vidgade sig, han märkte hur musklerna spände sig under rocken som om han stått på en tävlingsplats.

— Javisst, sade han när de bröto upp, — det är tur när gift folk är lyckliga. Och allramest när de är så olika till åldern. Det är tur när prästen inte behöver skämmas för folk som han

bräker ihop. Här i landet är vi ju annars så efter. I Ryssland går det annorlunda till, enligt vad man hör och ser i tidningarna. Där gifter och skiljer man sig som man bäst har lust.

Uskos intresse för Rysslands nyaste äktenskapslagar hade aldrig varit stort, men det föll sig lägligt att åberopa dem. Och han tillade:

— För min del kommer jag aldrig att hänga efter någon, förrän jag på allvar blir kär.

Hon stannade plötsligt för en sekund och såg på honom. Hennes ögon stodo fulla av en alltför uppriktig förvåning. De sade: Kär?... Är ni då inte det?

Han märkte det. Men han ville inte komma till något alltför tidigt avgörande, som kanske skulle stanna halvvägs till saligheten. Han hade nu fått i gång hela sin svada och lekfulla fantasiflykt, och han pratade oavbrutet på hemvägen.

— För resten var det skada att jag inte fick träffa er man. Vi två skulle säkert haft mycket gemensamt. Musik är det bästa jag vet, ser ni, och fiolen är också mitt instrument. En gång var jag och provspelade för Sibelius. När jag

slutade sa han: Du har tammefan gnistan, och du har ett begrepp om vad toner är för nånting För jag vet den saken jag, sa han och såg ut som en dundergud. Hela mitt liv har jag legat vaken på nätterna och funderat på vad tonerna är, sa han, och nu har jag det. Det är världsalltets gemensamma språk, det är nånting som strömmar igenom alla solsystem och stjärnhimlar. Om det som vi tror finns invånare på Mars, då kan det ju hända att de är alldeles annorlunda skapade än vi, och att en mänska härifrån jorden omöjligt kan göra sig förstådd med dem. Men tag och spela för dem! Då får du genast se, att *det* språket begriper de... Jo, så sa han. Det är en gosse det, Sibelius. Men för min del håller jag nästan mest av alla på Strauss — jaså, känner ni inte till honom? Han var kapellmästare i Österrike och ett sabla geni.

Därpå övergick han till vinterns märkligaste konserter på Folkets hus, och hans sakkunskap var obegränsad. Han berättade också att han hade en radio med åtta lampor där hemma. — Det är en italiensk sångerska som jag är pin förtjust i. Jag har bara hört hennes röst ett

par gånger, men jag kan känna igen den bland alla de tusen andra som dyker opp ur rymden. I vintras var jag varenda kväll på jakt efter henne där borta bakom Alperna. Jag vet precis hur hon måste se ut.

— Jojo, sammanfattade han, — det är bra underligt alltsammans. Och när man till sist tänker på att jorden är bara en prick och man själv bara en prick på jorden — så vad gör det hur det går en? Huvudsaken att man tar för sig så mycket man hinner av det korta livet.

Allt detta var en ny variant av de beprövade historier, som Usko kollrat bort så månget flickhuvud med under ensliga promenader. Ej heller nu tycktes effekten utebli. Han märkte hur hon ryste helt lätt vid hans slutord, där hon gick bredvid honom. De voro redan inne på udden, tälten stodo som vita spöken i den tunna skymningen under träden. Han följde henne ned mot Himmelriket. Ingen hade kommit, båten låg ensam som förr i stranden. Hans pulsar susade allt starkare.

Men med detsamma tvärstannade hon, nickade ett kort godnatt och försvann i sitt tält.

IV.

Med sammanbitna tänder låg Usko på sin filt och grubblade. Det var omöjligt att sova. Han hade således misstagit sig i alla fall! Hennes man var starkare än han trodde, det var nog han där borta som behöll övertaget. Han hatade denna man. Ty det hade med ens blivit så bittert tydligt för honom: detta var inte den vanliga leken. Det sved inom honom på ett sätt som han aldrig känt förut. Naturligtvis, det skulle komma just nu, när det låg två oöverstigliga breda guldringar i vägen — sådan var han. Frukter som hängde färdiga att falla i munnen på honom, vad brydde han sig om dem? Men genast en hängde för högt och oåtkomligt, genast var det den enda han ville ha. Han knöt näven mot denna okända man. Varför fanns han till, varför hade han hunnit före?

Nej, han måste bort härifrån, här bestods det bara pina! Det var lång väg runt viken och över broarna, en mil kanske, men i morgon bitti skulle han stå på fabriken.

Han klädde på sig och steg ut. Högsommarnatten välvde sig över honom som en halvklar jättekupa av genomskinligt glas, ljusast bakom skogen i norr, allt dunklare i söder utåt fjärden. Allting var så ovisst inom detta rymliga valv, ingen skugga på marken hade fast kropp, inte ett ljud något bestämt upphov. Han trodde sig höra det avlägsna och entoniga dunket från någon bogserbåt, som styrde in mot förstadshamnarna, men ljudet kunde lika gärna härstamma från hans egna steg.

Ovant och besynnerligt kändes det att vada fram genom detta hav av tystnad, han hade nog aldrig gått ensam en sådan natt, han . . . Varför drev han planlöst omkring i Helvetet, snörde upp det ena tältet efter det andra och rotade i dem? Kanske sökte han en fylld flaska, men han fann ingenting: allt var utdrucket och sönderslaget.

Nu märkte han att han kommit ner mot Himmelriket, och även här tittade han in i tält efter

tält. Vad ville han egentligen, alltihop äcklade ju honom? Här luktade det samma trygga och småvarma familjelycka överallt. De prydligt hoprullade filtarna, som hängde på sitt streck över sovplatserna; de rödrandiga yllestrumporna och anfrätta barnblöjorna; den kullstjälpta sockerlådan med sin vaxdukslapp ovanpå och sitt rynkade förkläde omkring — den liknade en nigande liten piga, som bar fram på en bricka en ljusstump, en spegelbit, en gammal kamm och en bunt oskyldiga veckotidskrifter. Överallt detsamma. Och den söndagsskurade kaffepannan i vrån, och borta i dockskåpsskafferiet under trädroten de sura små gräddskvättarna... Fy fan för hela det jolmiga kalaset! Det var alltså denna menlösa hygglighet som var livets fasta grundval, som det stod skrivet! Usko spottade. Han såg för sig de tama karlarna, som för jämnan kliade sig i nacken, och deras svettblanka kvinnor med de uppsvällda bukarna och ungar hängande i kjolfållen på sig. — — Men det fanns ju också andra som hörde dit...

Redan en stund hade han stått och stirrat på ett tält, som stod längre ner mot sjön. Nu

visste han med ens vad han ville! Han måste få se henne ännu en gång förrän han gick.

Försiktigt klädde han sig barfota och smög sig nerhukad dit bort. Han lade örat mot tältduken och lyssnade. Intet ljud. Bara hans eget blod ringde, men liksom ute i luften någonstädes. Det vita tyget stirrade orörligt mot honom. Han fick sikte på ett mässingsringat hål i ena kanten av tältet, jämkade ögat till det och tittade in.

Till en början såg han ingenting. Det var den mörkaste tiden på natten. Där inne låg allting i en vattenfärgad skymning, som tycktes vagga och röra sig. Men småningom tog någonting form och växte fram. Det var den nakna flickan på stranden, hon flöt där nere i skuggan som på bottnen av en källa, hennes lemmar gungade och blänkte... Han blev nästan förskräckt — såg han i syne?

Nu klarnade föremålen långsamt för honom. Det var bara en bädd av mossa med ett tillskrynklat lakan och en filt i någon ljus färg. Den var vikt åt sidan. Där låg ingen, tältet var tomt. Men båten fanns kvar på sin plats i viken. —

*

Nere vid stranden hittade han henne. Hon satt på en utskjutande låg klipphäll, alldeles vid vattenranden, och såg ut mot fjärden. Det ryckte till i henne när han kom.

— Vad gör ni här? frågade han viskande och satte sig bredvid henne.

De tego båda. Det var så lyssnande tyst i luften, att det föll sig svårt att säga ett enda ord. Allt som hördes var deras andedrag och ett sakta kluckande ur någon skåra under klippan. Och likväl låg vattenspegeln alldeles orörlig. Immig och svagt lysande bredde den ut sig och andades en knappast märkbar kyla mot deras hud, längre bort blev allting en svävande ovisshet utan början och slut. Någonstans långt ute i den blekblå dimman strimmade en mås förbi som en flinga och försvann. Det var som sutto de vid världens ände, som fanns det ingenting annat än klipphällen under dem och allt detta blåa omkring dem. Färgen på hennes klänning smalt samman med vattnet, ibland såg han endast hennes ansikte och armar.

Usko kände att han i denna nattstämning hade en verksam bundsförvant. Allt var som

skapat att stå vakt kring en farlig hemlighet. —

— Vad heter ni i förnamn? frågade han sakta.

— Siri.

— Och jag heter Usko.

Så tego de åter. Men han förstod att detta förtroende fört dem närmare varandra. Slutligen sade han:

— Siri, nu ser jag bara ditt ansikte.

Han böjde sig över hennes ansikte, han kom allt närmare intill det. Hon väjde inte åt sidan. Med halvslutna ögon sjönk hon bakåt på klippan.

Då tog han bytet i sina armar och bar det upp till hennes tält.

V.

Usko hade klättrat upp på kommendantshusets branta tak och höll sig med den ena handen fast vid flaggstången. Med den andra svängde han sin hatt i en glad virvel genom morgonluften. Han var vid spelande lynne. En lätt bris låg in från fjärden och fläktade kring hans blottade bröst och det yviga ljusbruna håret. Han stod kapprak och såg bort mot staden med en övermodig glimt i ögonen, han liknade i denna stund en segrare eller en ung gud.

Här står jag, äventyrets gosse! Allting lyckas för mig, jag är stark och ung!

Morgonsolen blixtrade ilsket i de tusen fabriksrutorna där borta, maskiner och ångpannor hade vaknat, skorstenarna flätade redan sina långa svarta sorgband över förstäderna, och

ur hela myrstacken steg en skälvande imma upp i luften, som en het utsvettning av all den bråda mödan där inne. Men här flaggade havsbrisen kring tinningen, klipporna och de lummiga backarna lyste där nere under foten, och i ett tält mitt i Himmelriket låg en brun flicka och väntade.

Usko spottade bortåt staden. —

Siri sov ännu i tältet. Hon kunde gärna sova en stund. Usko visste nu var han hade henne och att det var sköna dagar som förestodo. Men redan denna morgon måste de vidtaga några åtgärder för att känna sig trygga.

Genast hon vaknade, höllo de en kort rådplägning. Det var inte bara prat vad Siri sagt att hon snart skulle få sällskap; en väninna hade lovat komma ut och stanna där under veckan. Nu måste hon skyndsamt in till staden för att få henne motad. Men han fick inte följa med och ro henne, det var farligt om någon såg dem tillsammans i stadsstranden, menade hon.

Usko sköt ut båten åt henne.

— Vad tänker du köra i din väninna för dumheter, säg?

— Bekymra dig inte om den saken, smålog hon.

— Men kommer du säkert tillbaka?

— Nej, sade hon lekfullt och stänkte över honom en vattenskur med årbladet.

— Jaså, hälsa din man då, skrattade han.

Siri såg plötsligt ut som hon skurit sig i tungan, hon gjorde en pinad grimas.

— Är du tokig? viskade hon, — tror du jag tänker visa mig för honom?

Och hon rodde bort med nedslagna ögon. Det var inte som i går. Det gick inte längre att tala om mannen. —

Själv vandrade Usko den långa omvägen runt viken och över broarna in till staden. Han måste ge ett livstecken ifrån sig och med ett brevkort antyda för kamraterna, att han nu hade viktigare saker för sig än arbetet i fabriken — annars kunde man ju hitta på att anställa letningar efter den försvunne Robinson. I hast gjorde han en del inköp av matvaror och besökte en rakstuga. Sedan länsade han sin möderneärvda sparbanksbok, varefter han köpte litet till. Sist var han i en guldsmedsaffär och valde ut en ganska dyrbar ring med någon himmelsblå sten,

som försäljaren påstod var en safir, fastän icke fullt äkta. Den skulle Siri bära till veckans slut i stället för de otäcka släta guldringarna. På återfärden tog han bil så långt vägen var framkomlig.

Siri var redan tillbaka. Hon blev mycket förvånad när han kom släpande på en stor korg med allehanda läckerheter: konserver, frukter och två flaskor med något sött vin. De valde ut den vackraste platsen på hela udden, i gräset under en gammal förvildad lind, och där dukade de fram den stora måltiden. Men solen hade redan gått ned, när de satte sig till bords. Ingendera sade det, men de kände att detta var en fest med en särskild undermening, ett hemligt insegel och en avbild av något de inte ville nämna. Båda voro helgdagsklädda, Siri hade på sig ljusa silkesstrumpor, som hon säkerligen just skaffat i staden. De åto långsamt och skålade med en viss högtidlighet. Usko kände efter med ett finger i västfickan: där låg etuiet med ringen. Han visste att också Siri på sitt håll hittat på en överraskning. Strax efter återkomsten, medan hon var här borta och dukade i gräset, hade han tittat in i hennes tält. Då såg han att

hon förvandlat det till en liten lövsal, som man dök in i som i en grön grotta. Men utvändigt såg tältet alldeles vanligt och oskyldigt ut.

De sutto länge vid måltiden och pratade litet förströtт, skymningen föll tunn omkring dem. Siri hade ett drömmande sken i ögonen, den högtidliga stämningen ville inte vika, fastän hon tömde det ena glaset efter det andra ur de med granna etiketter försedda flaskorna. Usko satte sig närmare henne och började leka med hennes hand. Till sin glädje såg han att de vedervärdiga släta guldringarna nu voro borta, hon var en flicka med smak. Han smusslade försiktigt någonting ur västfickan. Med ens upptäckte Siri en ring med blå sten på sitt finger, och med ett förtjust litet skrik kastade hon sig kring hans hals. Han lyfte henne som en leksak på sina armar och bar henne den branta vägen bort till det smyckade tältet. Som en drunknande i det sista medvetna ögonblicket, med munnen tätt till hans öra viskade hon:

— Förstår du... tror du... det är nog *honom* jag håller av. Men du... du är så stark...

VI.

Nu följde några besinningslösa dagar. Siri hade glömt alla betänkligheter, hon hängav sig blint åt det berusande nuet, som tycktes så lösslitet från kedjan av vardagliga händelser, att det ingenting hade att skaffa med varken forntid eller framtid.

Det kom över dem en sorglöshet, som nästan var barnslig i allt sitt hungriga fördärv. Och kring det hela låg äventyrets eggande luft, fylld av gemensamma hemligheter och gemensam risk. Från landssidan var ingen upptäckt att vänta, men de måste dessa dagar oavbrutet hålla utkik mot sjön, om någon nalkades. Ett par gånger kommo verkligen tillfälliga besökande och gjorde korta strandhugg. Då fick Usko lov att försvinna uppåt skogen, medan

Siri snörde in sig i tältet och med klappande hjärta satt och lyssnade och väntade, tills faran var förbi.

Usko kunde ej undgå att förvånas över den blodfulla häftighet som Siri utvecklade, samtidigt som han gladdes däråt. Han hade bara inte väntat detta av en varelse som liknade någonting mittemellan kvinna och barn. Vad betydde det? Hade hon kanske hunnit med något vilt föregående? Han knöt näven vid den tanken. Men nej, han visste det ju, hon hade ju själv nästan sagt det den kvällen — »du är så stark!» — Hennes föregående var för fattigt.

Natten mot fredagen föll en regenskur över trakten. Den började med ett taktfast knaprande på tältduken, som om någon spelat en sakta fingerövning, så tog den i med ett sjåsande smatter, och snart flöt allting hop till en enda brusande viskning där ute. Usko vaknade. Det var underligt, hit in trängde vattnet ju inte, mossan under dem var alldeles torr, men ändå strömmade det en kryddad doft från björkruskorna kring bädden, som om de blivit översköljda. Då såg han att Siri låg med ögonen

vidöppna, men de voro så besynnerligt blekta och livlösa, och nu blinkade hon sönder några tårar.

— Varför gråter du?

Hon svarade ingenting, och han tog henne närmare intill sig.

— Siri, viskade han, kan du inte lämna honom? Kan du inte gifta dig med mig?

Med detsamma han sagt det, hörde han inom sig en röst som invände: Menar du verkligen det där? Kan du stå för det? Om hon nu svarar ja, vad gör du då?...

Han teg en stund, halvt skamsen, han bönföll och besvor henne inte. Men det gick som han i hemlighet hoppades. Siri svarade slutligen:

— Nej, det kan jag inte. Det är bara fint folk som skils. Och jag har ju ingenting att klaga över, han har aldrig gjort mig annat än gott.

— Men varför gifte du dig?

— Jag valde väl inte jag. Jag var föräldralös och bodde hos främmande, som han var släkt med. I början var han bara som en far för mig, men till sist ville han också bli min man.

Jag var så glad över det. Felet var väl bara att jag var för ung...

Regnet saktade av och upphörde. Allt blev stilla, tältduken över dem rodnade svagt, björklöven doftade. Hon kastade sig in i hans famn.

VII.

Siris tårar den natten voro det första förebudet att även denna vecka måste få ett slut. Och hur skulle det bli sedan?

Fredagen liknade inte de tidigare dagarna. Över dem båda låg en eftertänksam stämning, avbruten av några misslyckade försök att glömma tidens gång. Men däremellan blickade de allt oftare bort mot staden. Där på andra sidan havsfjärden växte upp en mörk molnbank av bekymmer, den närmade sig långsamt men orubbligt, de kunde inte låta bli att se den. Skillnaden mellan dem var likväl uppenbar. Siri ville söka en sista förtvivlad tröst hos honom, medan Usko tycktes tänka sig en jämnare övergång till den grå verkligheten.

Han medgav det för sig själv: för honom var den förestående förändringen icke så ovälkom-

men. Men han visste att saken låg annorlunda till för Siri, och detta plågade honom. Den första kvällen när han gick med henne uppe i skogen, och än mer när han ensam låg och vred sig i sitt tält, hade han trott att han på allvar börjat älska en kvinna. Det skulle han kanske verkligen kommit att göra, om han inte så snart nått sitt mål, om hon inte så oförbehållsamt skänkt honom allt han begärde och mera därtill. Redan då han efter den första natten stod på kommendantshusets tak, visste han att också detta var ett äventyr, visserligen det ojämförligt bästa han upplevat, men i alla fall blott ett äventyr. Nej, Siri var en härlig flicka att rasa med, och dessutom kunde hon vara både stillare och finare än alla han träffat förut, men älskade henne gjorde han inte. Nåja, nu skulle hela historien i alla fall ta slut, och det var väl bäst så. Usko kände sitt blod så svalt och lydigt som aldrig förr. Någon svartsjuka mot mannen visste han ej längre av, tvärtom, det var bra att den mannen fanns till. Usko kände sig nästan tacksam härför. Han hade druckit så djupt ur en bägare, att den redan börjat tynga i handen.

Då var det för väl att det fanns någon som tog vara på bägaren och flyttade den in i skåpet igen, innan den föll i golvet och kanske ställde till oreda... Men synd var det om Siri, hon såg så bedrövad ut, hon tog det säkerligen hårt. —

Nu inträffade emellertid något, som ytterligare kom Usko att kallna till. När de fram på eftermiddagen sutto och åto, sade han:

— Det kan inte hjälpas, Siri, vi måste nu tänka litet på i morgon. Din man kommer då hit ut. Men är du säker på att han inte vet något? Vad sa du egentligen åt din väninna? Kanske har hon varit och skvallrat?

Siri ruskade på huvudet.

— Hur kan du vara så tvärsäker på det? frågade han.

— Jo, sade hon och smålog förläget, — det är så att min väninna har själv haft en sak för sig, som inte tål att komma fram. Jag vet inte hur jag ska säga det... Vi likasom byter...

Detta svar berörde Usko mycket obehagligt. Så, hon var säkert mer förfaren än han trott! Han greps av en aning och sade hårt:

— Siri, du har redan tidigare narrat din man!

Hon såg honom rätt i ögonen.

— Ja, jag har gjort det en gång förut. Han fick reda på det, och han förlät det. Men jag tror inte han skulle förlåta en gång till.

Efter en stund tillade hon upprört:

— Den gången lovade jag vid allting heligt att vakta mig och inte göra om det. Och jag försökte mitt bästa, jag skulle nog hållit ord. Men så kom du...

Usko gjorde inte något försök att trösta henne. Mannen är en orättvis varelse. Så snart en fråga berör driftlivet, förvandlas hans annars klara logik till ett vidunder av motsägelser. Nu var Usko inte endast kränkt över att en annan marodör gått före honom, han kände något som liknade en rättmätig förtrytelse på hennes mans vägnar. Han nästan föraktade denna unga kvinna med det pockande blodet, som hon inte tycktes kunna hålla i styr. Men till tack för det som varit beslöt han att inte grumla den korta återstoden av deras samliv, och han teg obrottsligt med alla hårda ord.

Så lågo de den sista natten tillsammans i tältet. Siris ögon stirrade på honom som vanligt, fyllda av obesvarade frågor, men själv knappast mindes han att han hade henne vid sin sida. Han märkte till sin förvåning att han åter låg och tänkte på hennes man. Vem var han egentligen, denne okände där borta, som han i osynlig måtto brottats med och så grundligt slagit till marken? Och vad hade den mannen månne gjort för illa, att han för andra gången måste bli lurad? Litet löjlig var han ju, men strängt taget var det synd om honom. För sin del kunde han vara tacksam. Någon ängel var det ju inte precis som mannen skänkt honom, det visste han från och med i dag om inte förr, men vad skulle Siri varit utan den karlen? Vackert skapt visserligen, men ingenting annat. Han hade hela tiden känt hur det stod någon bakom henne, som gjort henne till en finare varelse än hon ursprungligen var ämnad att bli. Detta obestämda något av smak och bildning och hjälplöst motstånd i början hade varit själva kryddan på den gångna veckan. Jojo, en vacker fest hade den mannen bestått honom.

Och nu när festen var slut, skulle han helt hyggligt komma och duka undan vad som återstod. Så orättvist gick det till här i världen . . .

Usko märkte att en arm krökte sig förstulet och halvt bedjande kring hans nacke. Han gav henne vad han trodde var det enda som hon bad om, och med en sanslös feberhetta klängde hon sig fast vid hans bröst, som hade hon i en sista brännpunkt velat samla all veckans saliget och fördömelse. Men det var för sent. Hon kände hur det redan strömmade en likgiltig kyla ifrån honom.

VIII.

Lördagen var skilsmässans dag. Usko hade varit beredd på att den skulle föranleda något pinsamt uppträde, men den avlöpte över all förväntan väl. Siri tycktes fullständigt ha lugnat sig. Hennes sätt var behärskat och värdigt, om också litet nedslaget. Själv visade han sig mycket vänlig mot henne, nu inför avskedet hade han förlåtit vad hon i går avslöjat för honom. Han kände sig över huvud ovanligt god och försonligt stämd mot tillvaron.

För de andra nalkades helgen, för dem vardagen. Siri bar åter de släta guldringarna på fingret. Med en tyst iver togo de itu med att sopa igen spåren efter veckans förehavanden. Lövmöjarna buros ut ur tältet och brändes, bädden återställdes i sitt forna skick, den illa

åtgångna badhytten i Paradiset riggades upp ånyo, burkar och flaskor från deras festmåltider undanskaffades. Det var en trist sysselsättning. När allting var slutfört, stodo de på den flata strandhällen där hon den första natten gett sig i hans våld.

— Så är det bara en sak kvar, sade hon och räckte honom ringen med den blå stenen.

— Den är ju din, vill du inte behålla den?

Hon ruskade på huvudet.

Usko tog ringen och kastade den med en furstlig handrörelse långt ut i vattnet. Med ett sakta smackande slog den ner i den krusiga ytan och var borta. Han sade:

— Så ja, nu är allting slut, gömt och glömt. Och vi ska inte en gång till dra din man vid näsan. Ge mig din hand på det!

Han förvånades själv över sitt högstämda tonfall och detta plötsliga utslag av manligt frimureri. Men det föll sig så vackert att stå här vid stranden och säga just så. Det var som då en violinkonstnär drog ett lugnt slutackord över g-strängen efter allt grasserande i diskanten. Och i detta ögonblick menade Usko upp-

riktigt vad han sade. När en man har syndat tillräckligt, har han så lätt att tänka sig som en Josef.

Han såg på Siri. Det var inte gott att veta vad hon tänkte, hon log litet blekt och medlidsamt. Då hon lydigt gav honom handen, låg den som ett dött föremål i hans. Så stodo de länge. Usko höll hennes fingrar inneslutna i en fast kramning som sade: jag håller nog ord, du ska få se det. Han kände att stunden var högtidlig.

Nu växte det fram en svärm av små svarta punkter på havsytan där borta under förstadsstranden. Lördagsflottiljen var redan i antågande, det blev tid för Usko att ge sig av uppåt skogen och landvägen till stan.

Han skildes från henne med något som liknade en syskonkyss.

IX.

När Usko vandrade det första stycket över bergknallarna, var det hans avsikt att utan uppehåll fortsätta hela vägen till staden. Men han hade inte gått många steg, innan han greps av en häftig nyfikenhet att få veta hur hennes man såg ut, denne okände, som han likväl haft så mycket att skaffa med på sistone. Kanske skulle han komma i någon av de tidigaste båtarna, innan lägret ännu börjat fyllas och det blev nödvändigt att försvinna. I så fall var det ingen fara att lägga sig på utkik här uppe; om lyckan var bevågen fick man väl se en skymt av honom. Var han ett väldigt gråskägg månne, med en min som profeternas i Gamla testamentet? Usko tyckte sig ha sett någon sådan figur här ute för en vecka sedan.

Han intog en god position bakom en buske, icke långt från klipporna med den lilla pålbryggan, där de bättre båtarna brukade lägga till. Han såg hur Siri gick av och an där borta och funderade på någonting, tills hon försvann i tältet. Eskadern närmade sig alltmera över fjärden. Den första som kom var kommendantsbåten, med ett ursinnigt smatter som vanligt och röken bolmande ur avloppsröret, när den backade. Hornseptetten klev ur. Men Viklund och ordningsmännen började langa i land diverse förnödenheter, bland dem några paket med utstickande runda käppar, det såg ut som fyrverkeripjäser.

Sedan följde en av mekanikermotorerna, smäckfull med folk. Men när den tredje båten strax därpå puttrade in, gick Siri ner till stranden och vinkade välkommen. Sedan den gjort an och alla andra stigit ur, satt där ännu kvar i båten en mager liten figur och stödde hakan mot en käppkrycka. När han äntligen reste sig, hade han svårt att klara sig över relingen och upp på pålbryggan, man räckte honom handen till hjälp. Usko kände igen honom. Det var den

vänliga lilla mannen, som han den första kvällen stött omkull där uppe vid dansbanan. Nu såg han också vad som fattades karlen — han gick på konstgjorda gummiben, tyget flaxade så underligt löst omkring dem, han hade säkerligen bara två levande stumpar under bålen. Där stod han nu och hälsade på Siri. Han tog sirligt av sig sin skärmmössa och kysste henne...

Usko gav sig i väg uppåt skogen. Han kände sig ytterligt illa till mods. Det var inte som den kvällen, då han gick med Siri på dessa samma barrstigar och kämpade om henne med en man där borta i staden, en som han visserligen visste var gammal, men som han föreställde sig som en värdig motståndare, stor och överlägsen på något hemlighetsfullt sätt. Då hade han ännu både avundats och hatat denna lovsjungna man, och när han sedan med ens fick övertaget, hade han känt en svällande stolthet över ungdomsstyrkans triumf. Vad visste han då?... Men nu visste han. Och det var således denna lytta stackare, denna eländiga rest av en människa som han besegrat! Det tjocknade i halsen på honom, och han spottade som han velat befria

sig från en äcklig klump innerst i bröstet. Han kände idrottsmannens snopna obehag, när han efter ett rasande segerlopp ser sig om och märker att hans enda medtävlare inte alls kunnat starta. Än mera, han kände hela sin varelse fylld av skamsenhet, som då man slagit en sjuk eller en värnlös.

Han satte sig vid roten av en tall och funderade... Så, detta var Siris man... Varför hade hon inte sagt något? Nåja, det skulle ju gått lika i alla fall...

Solen höll på att sjunka, skogstopparna skimrade i aftonrött. Usko lutade ryggen bakåt mot tallstammen. Han var mycket vek till sinnes nu. Men varför satt han här och lät kvällen lida, han var ju på väg till stan? Det föll sig bara så svårt att fortsätta. Han kände en underlig dragning tillbaka till Tältudden. Hur såg där ut månne nu med allt utfärdsfolket, skulle man låta fyrverkeriet gå till väders redan i kväll? Att man inte väntat tills det blev mörkare nätter. Ännu dansade man inte där borta, hornen skulle nog ha hörts hit... Och hur redde sig Siri månntro?...

Alla dessa likgiltiga frågor hade med ens fått ett egendomligt intresse för honom. Men helst hade han velat träffa den vanföra lilla mannen, visa honom någon vänlighet, göra honom någon tjänst, likgiltigt hur... Jo, han borde gå tillbaka dit... Och vad hindrade egentligen! Han kom långt efter de andra, hade försenat sig till båtarna och tagit sig ut landvägen... Ingen skulle misstänka något.

Usko förbisåg att han vid närmare granskning knappast liknade en direkt från staden kommen helgdagsfirare. Emot honom vittnade redan hans orakade haka. Men allt detta glömde han nu.

Han reste sig med ens. Han gick de tusen år gamla stegen tillbaka till gärningsplatsen.

X.

I tältet hos kamraterna blev det stor uppståndelse, när Usko plötsligt dök in. Var hade han hållit hus hela veckan? Att det varit älskog med i spelet hade man klart för sig, och vitsarna brakade allt grovkalibrigare kring aftonsupen. Han gav undvikande svar på allting. Till sist ljög han hop en flickhistoria som pekade åt alldeles annat håll.

Usko var sig inte lik i kväll, han varken dansade eller drack någonting nämnvärt, utan ville helst hålla sig för sig själv. Ingen märkte att han oavbrutet gick omkring och skuggade en liten man, som rörde sig på styva och knyckiga ben med tillhjälp av en käpp med svart doppsko. Denna afton fann han likväl inte något tillfälle att närma sig, han måste gå varligt tillväga.

Uppe vid dansbanan fick Siri ögonen på honom, där han stod i folkskocken blott några steg ifrån henne, och hon nästan vacklade till. En stund senare strök han tätt förbi henne utan att hälsa. — Var inte orolig! viskade han. Sedan såg han ingendera av dem vidare, de hade säkerligen gått in i tältet och lagt sig. Fyrverkeriet skulle avbrännas först på söndagsnatten.

Men följande morgon nådde han sitt mål. Han var tidigt på benen och patrullerade försiktigt utmed stranden under Himmelriket. Då såg han hur Siris man kom gående med ett plåtfat för att fylla det med sjövatten. Det gick ganska väl för honom att böja sig ner, men han måste hela tiden stöda sig på käppen, och han hade svårt att med ena handen balansera det fyllda fatet, som krängde och skvalpade över. Usko skyndade fram och erbjöd artigt sin hjälp. Den äldre protesterade inte. — Det är tvättvatten åt hustru min, förklarade han stillsamt.

— Jaså, är ni gift? frågade Usko.

Han följde mannen upp till tältet. — Var bor ni? sade han, där då? Sedan lyfte han fatet fram

mot den smala springan i tyget. Där inifrån sträckte sig till mottagande två bruna armar, de darrade helt litet. Siri hade hört deras röster tillsammans.

Mannen gick inte in. Han tackade mycket belevat för hjälpen, de skakade hand och nämnde sina namn. Usko var ingalunda okänd för honom, han brukade läsa idrottsavdelningen i tidningarna. Fast uppriktigt sagt var sporten inte hans starka sida, menade han med en blick på sina ben.

Nu tog Usko ett djärvt steg.

— Nej, svarade han, jag vet mycket väl att er starka sida är musiken.

— Hur vet ni det? Jag som knappast har spelat en ton på flera år.

Usko blev litet förbryllad och sade något om hur han i tredje, fjärde hand hört berättas om en lördagsorkester, men kanske var alltsammans ett misstag... Han fattade plötsligt att han inte varit ensam om sina musikaliska lögner. Och han begrep hur omåttligt Siri hade överdrivit allting hos denna man, som stod där så menlös och försagd framför honom. Hon hade

väl gjort det till självförsvar och kanske av någon gammal ömhet för sin välgörare. Men nu måste Usko hålla inne med allt välvilligt beröm, som han tänkt tillskriva ryktet och hoppats gläda den andre med. Detta gjorde honom uppriktigt ont.

De slogo sig ner i gräset, men samtalet ville inte komma i gång. Siris man var säkert den tystaste människan i detta larmande läger. En lång stund satt han och såg ut i luften, som lyssnade han efter något eller grubblade över ett dunkelt sammanhang, men hans färglösa ansikte förblev därvid alldeles lugnt. Sedan såg han oavvänt på Usko, och i de blacka och litet vattniga ögonen kom ett undrande, nästan forskande uttryck. Anade han något? Men blicken var icke ovänlig?

Usko kände sig illa till mods och gjorde ett försök att bryta upp. Men med detsamma vände sig Siris man mot tältet och ropade:

— Siri, är du inte färdig än? Vi har fått en gäst som vi ska bjuda på kaffe.

När Siri slutligen steg ut ur tältet, var hon märkbart blek, men hon spelade sin roll ganska

väl. Usko reste sig och bugade med halmhatten i handen.

— Det här är hustru min, föreställde mannen. Och här, Siri, ser du samma herre som du inte ville dansa med för en vecka tillbaka.

Han smålog nästan muntert, men Usko hade en känsla av att han samtidigt mönstrade deras ansikten. Anade han ändå något? Men nej, så betedde sig ingen som anade något. Under fortsättningen lade Usko märke till hur mannen behandlade Siri med en finkänslig uppmärksamhet, och varje gång han såg på henne, fick han ett mjukt drag kring den fårade munnen.

De drucko kaffe tillsammans, och Siris man blev småningom meddelsammare. Han tycktes ha tinat upp och övergivit alla misstankar, om han verkligen haft några. Med sin lågmälda röst, nästan som han talat för sig själv, började han berätta om sitt äktenskap, hur han gift sig med den föräldralösa flickan och hur lyckliga de varit. Det lät som ett förtroende. Men trots ämnets känslofulla art uttryckte han sig litet bokligt och mycket klart, ibland sirades hans språk med en del ålderdomliga ord från någon

nordligare kusttrakt. Siri höll sig för det mesta åt sidan, sysselsatt med hushållsbestyr. Detta gladde Usko. Han behövde knappast tala ett ord med henne och slapp sålunda all onödig förställning. Med frågande min halade han fram en konjaksskvätt ur bakfickan och bjöd. — Jag dricker nästan aldrig, förklarade mannen, — det är föga tjänligt för mig, vill vålla ristningar i benena som jag inte har, men jag ska göra ett undantag. Tack för er vänlighet... Och han höjde högtidligt sin kaffekopp med den gula vätskan.

Fanfaren ljöd från kommendantsberget, och den sedvanliga söndagsagitatorn klev upp i hägnet av den röda fanan. Usko föreslog att de skulle flytta sig närmare för att kunna höra, men Siris man visade ingen lust.

— Jag bryr mig inte om den där predikan, sade han. Det skriks om hat och hat, tills man glömmer att vi alla är människor. Om jag också var en riktig Goljat, fick ingen mig att ta livet av en annan. Man kan ju aldrig veta vem man skjuter, det händer att det i grund och botten är ens bästa vän.

— Men om det gällde någon som begått en svår förbrytelse mot er?

Mannen tänkte litet.

— Nej, sade han, inte heller då. Brottslingar ska man mest av allt beklaga. Det onda är sin egen straffdom, och en hård straffdom. Det drabbar ju också den som blir utsatt för det, men kortsynt är den som tror att det finns en enda lycklig ogärningsman här i världen. Vad ont man än gör, så gör man det i främsta rummet mot sig själv. Vet ni inte det? Nå, då kommer ni väl att få lära er det.

Usko studsade till vid de sista orden. Låg det inte någonting bakom dem?... Men Siris man tillade som om han ingenting särskilt avsett:

— Ingen är väl så grym mot sig själv, att han innerst inne vill det onda, men han dukar under för sitt övermod, för det vilda blodet och de falska inbillningarna. Nej, vi människor borde framför allt förlåta varann.

Därefter satt han tyst en stund och såg mot marken. Det var som hade han väntat på något. Usko tog inte sina blickar ifrån honom. — Förlåta..., tänkte han. Den människan me-

nar vad han säger, han skulle säkert kunna förlåta mycket. Med en stigande förundran märkte han, hur han behärskades av en egendomlig ömhet för denna benlösa stackare, som blivit hans offer och i allting var hans obegripliga motsats. Där borta gick Siri med sina vaggande höfter — vad angick hon honom nu? Det goda som fanns inom Usko hade med ens slagit ut i blom, men under denna vackra planta låg den gångna veckan som en svart spillning och släppte upp kväljande dunster. Bara man kunnat vältra undan det gamla avskrädet!... Han hade velat springa upp, lyfta den lilla dvärgen i sina armar och ropa: Jag har gjort illa mot dig, men nu ska du få se på annat! Inte med ett finger kommer jag att röra henne, och om du vill ska jag bli som en son för dig...

Nästan med ångest kände han, att han aldrig förr gripits av en sådan tillgivenhet för någon människa. Och var denna man i grund och botten så svag? Usko hade en förnimmelse av att en varsam men säker hand ledde honom mot ett ofrånkomligt mål — vilket visste han inte. Han blev plötsligt rädd.

Siris man satt fortfarande tyst och tycktes vänta på någonting. Men när Usko brådstörtat bröt upp och tog farväl, nickade han stilla och sade som om han varit alldeles säker på det:

— Vi två lär träffas ännu i dag.

XI.

Mot aftonen började vädret mulna till. Men det var vindstilla och milt, något regn föll inte. Vi tycks få tur med fyrverkeriet, menade kommendanten Viklund, det artar sig till en mörk kväll. Uppe på berget dansade man redan, septetten satt på sin hästskoformiga bänk och blåste. Det började småningom skymma.

Usko kom gående från Helvetet. Han hade spillt i sig en ansenlig spritflod för att söka glömska för sina inre slitningar. Som vanligt hade ruset dock haft motsatt verkan och endast förvärrat hans tillstånd. Det hade ingalunda slätat ut rämnan i hans själ, utan tvärtom sprängt den djupare med allt forsande blod som det satt i omlopp. Men över denna förödelse spände ruset samtidigt de falska illusionernas

regnbågshimmel, den blinkade mot honom full av under och sade: ser du, så här sällsamt är livet — allt är möjligt, allt... Det tumlade vilda ingivelser genom hans huvud. Här måste någonting göras, och han skulle göra det, han kände sig åter modig. Likväl var han ej mera drucken än att han kunde behärska sin yttre människa. Han gick rak och ståtlig som om ingenting varit.

I en liten sänka nedanför dansbanan hittade han dem. De sutto ensamma för sig ett stycke från en annan grupp. Mannen hade sträckt ut sig i gräset och lutat det gråsprängda bakhuvudet i handen, den stora och en smula artistiskt knutna halsduken hängde långt ner över hans barnsligt smala kavaj. Han rökte en pipa och blickade fundersamt ut i luften. Bredvid honom satt Siri lutad över en sömnad.

Usko slog sig ner hos dem. Mannen föreföll nöjd över hans ankomst. Han hade samma välvilligt försynta sätt som i förmiddags och talade lika stillsamt. Där uppe vid laven blåste de taktfasta hornen, ekot skvalpade som ett tungt vatten mellan bergknallarna, och esskor-

nettens mässingsdrillar fladdrade som en gällt ropande fågel i luften över det hela. Då och då kom någon bekant och bjöd upp Siri, men hon återvände alltid snart till mannen och sin sömnad.

— Det blir bra väder för fyrverkeriet, sade Usko.

— Javisst. Men för egen del har jag just inte någon glad hågkomst av den sorten, menade mannen. Det var i en av Staterna, för över tjugo år tillbaka. På den tiden var jag snäll på foten, och jag hade blivit satt till bas för ett lag timmerhuggare. Nära platsen där vi arbetade fanns det en by av italienska nybyggare. Nu råkade ett av deras skyddshelgon ha namnsdag, jag tror det var den heliga Anton — Antonio som de säger — och efter plägseden i sitt hemland brände de av ett storståtligt fyrverkeri till hans ära. Men det begav sig inte bättre än att några glödande rakethylsor föll ner på ett berg bredvid byn och tuttade på i det torra riset. Det blev skogseld. Allt manskap i trakten bådades opp för att hugga brandgator kring eldområdet. Och det var då som jag kom under

en fallande stam och blev halvt ihjälkrossad. Hade det funnits läkare och sjukhus i närheten, så hade det väl inte behövt kapas bort så mycket. Det blev kallbrand, förstår ni.

Han sög en stund på pipan och tillade:

— För resten ska jag säga att det inte allenast har varit en straffdom att bli som jag. Det har också varit en nåd. Så mycket språng efter fåfängligheter föll bort tillika med benena. Och när jag blev tvingad att sitta stilla, hörde jag så mycket som tidigare gick mig förbi... Men ni ska inte dricka mera i kväll! avbröt han sig, när han kände de starka spritångorna från sin granne.

Usko tyckte ett ögonblick att det var någonting besynnerligt med detta »har varit» som Siris man använde. Vad menade han med det? Alldeles som om allting varit slut just nu!... Och åter kände han sig så underligt tagen av allt vad denna saktmodiga krympling talade. Någonting märkligt var det ju inte, men ingen hade någonsin talat till honom på det sättet. Nej, han kunde inte släppa den människan, han måste ställa allting tillrätta igen! Det skulle bli så bra sedan...

— Får jag dansa ett slag med er hustru? frågade han med ens och bjöd upp Siri. —

Man hade tänt kulörta papperslyktor på en lina över danslaven, de gungade av och an för draget. Septetten spelade outtröttligt. De gledo in i det valsande vimlet.

— Har du blivit tokig! viskade Siri. Herregud, var försiktigare... Han vet säkert någonting, för han är ännu vänligare än annars. Kanske är det min väninna som...

— Strunt i din väninna! avbröt Usko. Den saken kan jag sköta själv.

— Men var då försiktigare, herregud...

— Nej, sade han och valsade, — inte försiktigare, utan modigare!... Det blir så bra ännu, du ska få se... Allting är möjligt, ser du, allting, bara man inte är rädd... Vi ska gottgöra, Siri, gottgöra!...

Hon förstod ingenting. Hon mindes ett ögonblick deras löjliga löfte i går på stranden, och hon teg. De dansade mycket väl tillsammans, de hade under veckan ofta övat sig. Men nu låg hon stel och främmande i hans arm, och han drog henne inte intill sig. Han valsade borta i

ett flammande drömtillstånd, i de oerhörda möjligheternas värld. De kretsande människorna omkring honom flöto hop till ett strimmande ingenting, det tillbakahållna ruset bultade med en stigande yrsel i hans tinningar, lyktorna där uppe svängde som glädjebloss på en försoningens underbara fest. — Han kan ju inte slå ihjäl mig heller, det är han för klen till, tänkte Usko och småskrattade för sig själv. — Men går det som jag tror, ja då ska han få se...

Allt gladare blev han på förhand, allt säkrare på sin sak: det skulle lyckas.

Nu ville Siri sluta, och de återvände till hennes man. Han satt kvar i gräset som förr och nickade ett »välkomna tillbaka». Det var redan ganska skumt. Skenet från papperslyktorna där uppe på berget strilade genom den ljumma och dunstiga luften, men själva ljuskällan syntes inte hit ned. Det såg ut som sträckte sig en svagt lysande hand med långa, olikfärgade fingrar över udden.

Usko satte sig tätt intill Siris man. Hans hjärta bultade häftigt. Nu skulle det ske. Han började:

— Ni sa i morse någonting om att vi mänskor måste förlåta varann... Har ni ofta förlåtit folk?

— Åja, en del gånger.

— Och tror ni att ni skulle förlåta en gång till? Om ni ser att den som har gjort illa mot er, vill göra det gott igen?

Siris man tittade liksom uppmuntrande på honom.

— Jag förlåter nog, sade han. Men mera svarar jag inte för.

Usko tog hans båda händer.

— Då ska jag säga er en sak. Siri var inte ensam här ute. Jag hade blivit kvar här och gjorde mig bekant med henne. Och ni vet att när två unga mänskor är tillsammans så... så händer det att det går som det går. Felet var nog mitt, bara mitt... Ja, nu är det sagt, och nu kan ni göra vad ni vill med mig...

Siris man satt alldeles stilla. Han såg ut som han fått bekräftelse på något han redan visste. Så tittade han hastigt ett tag på Usko, därefter på sin hustru. Siri hade farit ihop och stödde armarna bakåt i marken, hennes förfärade

ögon lyste som två vita lampor genom skymningen.

Mannen lösgjorde sakta sina händer ur Uskos grepp. Han satte sin doppsko i jorden och reste sig mödosamt. Utan ett ord gick han därifrån.—

Själv blev Usko sittande kvar i gräset. Det var som han plötsligt vaknat ur någon töcknig overklighet, han kunde inte göra klart för sig hur allting försiggått, men han kände sig mycket lättad. Efter en stund såg han att Siri steg upp och skyndade bort. Själv satt han som förr och tänkte bara ett och detsamma: nu är det sagt i alla fall! . . .

XII.

Usko hörde inte skottet. Han märkte endast att septetten kom i otakt, det ena instrumentet efter det andra bröt av mitt i stycket. Över berget ekade det av springande människor. Bortifrån Himmelriket hördes rop. Någonting skedde säkert någonstans! Usko blev med ens alldeles nykter.

Han skyndade åt samma håll som de övriga och stannade på backkrönet över stranden. Där nere framför pålbryggan packade folk ihop sig till en tät skock. Några karlar hade kastat av sig kläderna och sprungit till bröstet ut i vattnet. De böjde sig ner och grävde med armarna mot bottnen, håvade upp ett drypande föremål och började släpa det i land. Det var ganska mörkt där borta, men vattenytan lyste. Usko såg att

det var en liten mänskokropp, byxorna på den klibbade kring två onaturliga ben.

På stranden stod man tyst och gapade, man var van vid många slags händelser. Men någon inne i skocken vittnade med ljudlig stämma: — Herregud, vad kunde jag veta? Han bad att få låna min revolver, ville titta på den, sa han. Så stack han några hundralappar i näven på mig. Och raka vägen gick han ut på bryggan och sköt sig . . .

Ett skrik skar genom luften. Det kom hest och utdraget, det höll inte upp, bara steg och sjönk och tog i på nytt. Det lät som då ett djur har kniven i sig men inte får dö. Med svårighet förstod Usko att rösten var Siris.

Skälvande i alla leder drog han sig uppåt backen. Han hörde otydligt några kommandoord nerifrån stranden och dunsarna av folk som hoppade i en båt och lyfte in en börda. Någon vevade en motor i gång. Så sköt båten ut på fjärden och försvann i skymningen mot staden, men över motorsmattret hördes oavbrutet den hemska, utdragna likklagan.

Usko ryggade alltmera tillbaka inåt udden.

Med ens började han springa. Han rusade fram mellan tälten, bort genom Helvetet, visste inte vart. Han sprang blint som en jagad, föll och sprang vidare igen. Och ändå visste han att ingen satte efter honom. Varken ordningsmän eller polis skulle gripa honom, ingen domstol döma honom. Han hade ju inte gjort någonting. Det var just det hemska, och han sprang undan för det.

Småningom märkte han att han stannat på ett ställe. Han hade visst kommit ner i någon av de sanka vikarna på andra sidan Helvetet, upp mot fastlandet till. Omkring honom växte manshög ruggig vass, han stod till knäna i vatten. Det bubblade under fötterna och slog upp en rutten lukt av dy och döda sniglar. Vätan sög sig in genom kläderna på honom, upp mot bröstet, men under den kylande baddningen tyckte han sig plötsligt känna hettan av Siris bruna hud... Och med detsamma hörde han den stillsamma mannens röst, men nu ljöd den som en klämtning i hans öron: — Vet ni inte det? Då kommer ni att få lära er det... Hans underkäke skallrade, han rev till sig vasstrån,

körde dem i munnen och tuggade sönder dem tillsammans med en skakande gråt.

Nej, han hade ju inte gjort någonting! Bara haft roligt en kort vecka och sedan velat vända allt till det bästa igen. Men en man låg lik i en båt, och bredvid satt en kvinna och skrek, och här stod han själv och frös och grät som en galen. Allt var så hårt och ohyggligt, ingenting kunde tas tillbaka och göras gott igen! Och vem var stark och vem var svag i denna värld? Den svaga blev med ens så förintande stark, fast han inte gjorde annat än steg åt sidan . . .

Nu brände man av fyrverkeriet där borta för att skingra intrycket av den dystra händelsen. Det flammade till, en svärmare kastade ut sina fräsande röda ormar över udden och slutade med knall på knall. Sedan följde en raket. Den steg rätt upp i höjden, vecklade ut sig till en eldblomma, brast sönder och slocknade.

DE HJÄLPSAMMA DRÖMMARNA

(Brev från en femtioårig diktare
till en yngre man)

Min vän.

När vi senast sutto tillsammans — du minns den ändlösa kvällen — voro vi inne på frågorna om öde, tvång, viljefrihet, allt detta som mänskligt tänkande nog aldrig skall kunna enas om, då det långt mera hör till tron än till vetandet. Du blottade oförbehållsamt för mig dina djupaste personliga svårigheter, ditt frätande självmissnöje, din oförmåga att lösa ditt livs ekvation, som stirrar emot dig med så många obekanta och så svindlande divergenser mellan högsta renhetslängtan och otämdaste sinnlighet, att någon lösning, någon helhet synes omöjlig. Du vädjade till mig, och jag märkte nog den hoppfulla glimten i dina ögon — ack, den brann hastigt ut. Du frågade vad som innerst åstadkom, att jag vid mitten av mitt trettiotal ändrade kurs både i mitt liv och min litterära produktion: ett kaos klarnade, en viljeslapp mång-

frestare fick tro och fasthet, sade du. Tack för de orden. Men jag måste åter invända detsamma som då, att jag tror du överskattar denna »totala» förändring. Den som är född med demonerna inom sig, han får nog aldrig helt fred för dem. Han kan bara lära sig tämja dem, eller i bästa fall förvandla dem från förstörare till skapande krafter. Likväl skall jag medge att jag vid denna tidpunkt räddades från att gå under som människa och följaktligen även som diktare, ty de två tingen äro ett. Därom fick du dock föga besked. Jag är en klen muntlig berättare, åtminstone när det gäller längre sammanhang. I stället beslöt jag i tysthet att skriva detta brev till dig.

Senare på natten lade du ut om de nyaste forskningarna på drömlivets område, och det var mycket givande att höra dig framlägga dina synpunkter som skolad psykolog. Jag sade att jag aldrig upplevt något som kunde kallas en sanndröm, ehuru jag inte betvivlade förekomsten av dylika fenomen. Men när du kom in på kapitlet »symboldrömmar», då visste jag för andra gången att jag måste skriva detta brev.

Det är således en jagbikt, ett förtroende.

Ser du, jag kände igen så mycket av mig själv i vad du yppade om dina inre konflikter. Och nu måste jag med några ord ge dig min syn på en man som jag, en diktare. Hans själsliv är ett exemplar i spärrad stil av den självplågeriets eviga bok, som nästan varje människa i tysthet skriver i någon egen variant. Hans första förutsättning — det som gjort honom till diktare — är den medfödda otillfredsställdheten, det sugande tomrummet i själen, som ropar att få fyllas med allt vad verkligheten förmenar honom: harmoni, godhet, klarhet. Och om verkligheten skulle råka ge honom allt detta, så kastar han bort det för att få vara osalig och ropa efter stjärnorna. Mitt fall var kanske svårare än de flestas, och om min trasiga, obalanserade ungdom vill jag helst inte tala. Den var djupt osann. Det bästa inom mig gav jag min konst, det sämre och sämsta blev över för livet.

Men när jag inemot trettiårsåldern gifte mig— av uppriktig kärlek — tog jag det som någonting självfallet att min inre splittring härmed var slut. Att vid den vändpunkten fatta några

bestämda föresatser, att ändra någonting i min hållning gentemot tillvaron föll mig likväl icke in, jag var bara lycklig, och jag var säker på att allting måste lyckas för mig. Så stark var denna tro, att den verkligen bar mig över de närmaste åren. Som en lindansare på en i luften spänd sträng gick jag över min egen själs avgrunder, jag såg inte dit ned, jag glömde vad där fanns, jag bar min hustru i famnen och visste endast av solen över våra huvuden — framåt bara! Jag skrev två böcker i en alldeles ny ton, vilka med sin skenbart så friska livsberusning inbragte mig en tämligen billig berömmelse, och jag kände nya glädjehymner växa inom mig, fastän de märkvärdigt nog läto vänta på sig.

Du frågar naturligtvis hur allt detta går ihop med vad jag nyss sade om diktaren som den evigt otillfredsställde, mannen med det tomma hålet i bröstet? Jo, det går åtminstone ihop med självplågeriet, du skall få se. Under denna tid trodde jag mig ha funnit helheten, och på den tron klarade jag mig ett stycke, men i verkligheten var min inre splittring större än förut. Det var blott en del av mitt jag — kanske främst min talang

— som var ute och lekte livsglädje med en ung och god kvinna, som jag kallade min hustru. Min personlighetsutveckling höll aldrig jämna steg i den språngmarschen, tvärtom, den icke blott avstannade, den gick tillbaka. De väsentligaste delarna av min personlighet — de som avgöra ett öde — lågo glömda och förbisedda, men de tego tillsvidare, de drogo sig undan i ruvande hotfullhet och bidde sin tid. Ingen kan kapa förtöjningarna till sitt eget jag — ungefär som då en smäcker lustjakt kastar loss från en alltför besvärlig kolpråm, som den länge släpat på, och befriad brusar bort med en flaggande rökstrimma efter sig, farväl, farväl! Den vackra båten tvingas nog tillbaka en dag, om inte för annat så för det svarta kolets skull, som ger fyren under pannorna. Och inser inte kaptenen i tid att han får lov att återvända och klara hela den last han åtagit sig — den må vara aldrig så tung — så får han snart se elden slockna, maskinen stanna och båten bli vrak någonstans ute i livets långa farleder . . . Men jag skall inte breda ut mig i bilder.

Nu övergår jag till den påtagligare sidan av saken. Hur levde jag vid denna tid? — Jag var

»lycklig», jag trodde mig lycklig, alltså var jag det. Att kärleken till min hustru var en äkta känsla vill jag ej heller förneka; felet var bara att jag inte handskades rätt med den, inte lät den växa till den stilla och starka makt som skulle omformat mitt liv. I stället för att bära den känslan allt djupare in i mig själv, bar jag den ut i ett förflackande och ofta grovt nöjesliv. Jag såg på min kärlek som på en ofläckbar talisman, vilken skyddade mot all moralisk fara; jag märkte inte att jag själv hopade allt orenare skuggor kring det spröda skenet av denna talisman. — Stora delar av året var mig en nästan oavbruten fest, för det mesta i sällskap där varken min hustru eller jag hörde hemma, och alkoholen porlade allt ymnigare i mitt liv.

Senare har jag ofta försökt tänka mig till botten av denna urgamla glädjekälla, men jag har funnit att den visar oss lika många ansikten som det finnes drickande munnar i världen. Ett är väl i varje fall säkert. Man hör ju ofta sägas att mannen vid bägaren blir sig själv, att ruset blottar hans innersta natur. Finns det något enfaldigare snack? Det är självfallet blott vissa

egenskaper i hans natur som ohejdat komma fram på bekostnad av de andra, de bedövade. Om jag mödosamt, under långa år byggt mig skyddande vallar kring de farligaste punkterna i mitt väsen, kring min själs gungflydjup och kokande kratrar — är det inte jag själv som åstadkommit detta självbevarelseverk, och är det inte till på köpet ett verk av mina bästa, livsdugligaste egenskaper? Men om så en störtflod av bedövning med ens bryter ned alla fördämningar och jag blind raglar in i min själs träskmarker — är detta då en sannare bild av min egentliga natur? Nej aldrig!

Alltnog, jag fäller ju ingen allmän dom, jag har inte med åren blivit någon förstockad fiende till de vänliga gratier, som för somliga sväva kring bägaren. Jag tror mig ha sett mången, som bör och skall dricka — han vinner därpå. Men för mig personligen var alkoholen ett olyckligt gift. Den förråade mig, den förbrände det finaste i mitt känsloliv, och i stället grävde den upp den sjudande underjorden av mitt driftliv. Jag hade prövat detta under min hållningslösa ungdom, jag visste det alltför väl. Men nu var

jag ju en annan, nu levde jag i hägnet av denna gemensamma känsla, som helgade allt — så trodde jag. Jag märkte ej hur mina gamla instinkter kommo smygande in till oss under olika förklädnader. Ack min vän, jag vill säga dig en sak som jag tror har allmängiltighet. I det unga äktenskap där bägaren står mitterst på bordet, där vissna blommorna hastigt, där sveper snart en torr ökenvind genom rummen, och den friska Eros flyr ut med svedda vingar.

Det saknades inte förebud. Jag kände mig ibland överfallen av en plötslig tomhetskänsla, och jag kunde finna min hustru i någon underligt hopsjunken ställning, med trötta och besvikna ögon. Hon sörjer väl över att vi inte få barn, tänkte jag. Också mitt arbete föreföll mig emellanåt besynnerligt själlöst — varför kom det inte in någonting nytt i detta diktande, skulle jag år efter år ösa ur samma brunnar? Men jag var denna tid så bortvänd från all självrannsakan, så inkapslad i en skimrande illusion, att jag inte kunde skilja mellan mörkret i en avgrund och lätta molnskuggor på en stadig mark. Jag hade nu varit fyra år gift, men jag bars

fortfarande av en upprymd feststämning, jag levde, diktade och drack.

Då drömde jag en natt följande:

Jag är med min hustru på ett alldeles storartat gästabud. Det försiggår i översta våningen av en palatslik byggnad, som höjer sig över alla de andra husen i någon mörk stadsdel. Där uppe är allt ett hav av ljus och blommor, av sorlande glädje och välklädda människor. Man sitter vid långa och yppigt dukade festbord, det glimmar ur heta, litet töckniga kvinnoögon, röda leenden fladdra som fjärilar mellan de lyfta, gnistrande champagneglasen. Jag pratar och dricker, jag fröjdar mig åt all denna lysande skönhet. Där jag sitter, kan jag inte endast överblicka festen inifrån, jag är samtidigt en åskådare någonstans utom huset, i luften. Jag ser hur skenet genom de stora spegelrutorna sprutar ut i natten, från skorstenarna skjuta gnistor i breda kvastar upp ur det överhettade köket, och högst uppe på takkrönet tassar en svart katt med gula bärnstensögon och svansen pekande mot stjärnorna.

Festen blossar allt gladare, man håller tal, det hurras, jag håller tal om vinets ande, om katten på taket, och det hurras. Så spelar orkestern upp, det glöder av vällust under stråkarna, dansen böljar ut i de angränsande salarna. Jag träffar i vimlet min hustru, hon har aldrig förr varit så vacker, jag dansar med henne — är det inte en makalös fest? frågar jag. Jag kastar mig in i en annan sal och en ny dans. Men mitt i rytmerna märker jag hur jag lämnar svarta spår efter mig på golvet — vad kan man ha trampat i på ett så fint ställe? Det liknar träck ifrån gatan . . . Strunt i det förresten, min dam märker ingenting. Nu ser jag att också den glänsande parketten i stora salen ligger sölad kors och tvärs med tjocka, drypande fotspår . . . Ingen tycks likväl observera något, festen brusar som förut. Jag plöjer mig fram genom stimmet till en av de mindre salarna. Här spelar en egen orkester, både herrar och damer, men den spelar på ett löjligt oanständigt sätt. Stråkarna rita liderliga figurer i luften, damerna blåsa lergök på sina bröst, man blottar sig allt mera, allt oblygare . . . hela dansen är ju en uppvisning i

otukt. Tänk vad det är intressant det här, jag har aldrig sett maken! Bakom mig i dörren står en äldre herre i frack och med många ordnar. Jag vänder mig om till honom: vad menar ni om den här dansen — lustig, inte sant? Med detsamma märker jag att den stora kraschanen rätt över hjärtat på honom inte är någon kraschan, utan ett trashål i rocken. Han är ju inte alls någon herre, utan en illa klädd slusk med ett rödsvullet och tandruttet gap, som det står kloaklukt ur. Min egen dress tycks inte heller vara som jag trodde, bland annat har jag på mig de uttrampade gamla nattofflorna, som jag i fjol lät slänga på sophögen... Jag bugar mig förläget för min granne och drar mig undan. Då ser jag att stora salen börjar fyllas av ett otäckt sällskap: druckna karlar ragla in med fånskrattande sjömansslinkor under armen, hela våningen är alldeles full av gatslödder. Och orkestern spelar, spelar...

Vart ha de andra tagit vägen? Och — kallsvetten bryter fram — var är min hustru? Hon var ju med här! — — Jag rusar runt i salen, rusar från det ena rummet till det andra, ut och

in, ut och in — bara svirande slödder överallt... — Har ni inte sett min hustru? — skriker jag — hon var klädd i ljusrött siden med svandun! — Svandun! — flinar en kvinna emot mig — här är vi alla lika.

Jag störtar förtvivlad ut ur våningen och ned för trapporna — min hustru, min hustru!... Det är en ruskig stadsdel, förfärligt mörk och orenlig, man kan stupa i gatsmutsen. Men ur varje gränd och varje portgång tittar en sköka fram med det vidriga ansiktet i bengalisk belysning — köp mig, köp mig!... Jag springer förbi dem. Slutligen stannar jag framför en av kvinnorna, som ingenting säger, bara ser på mig bedrövat. — — Gud i himlen, det liknar henne ju inte alls, men det *är* min hustru!...

Och jag vaknar med ett skrik.

Detta var den första drömmen. Den rullade upp sig med sådan styrka i varje bild, att jag ännu i dag ser den för mig. Du medger väl genast att dess innebörd var så pass tydlig och meningsfull, att den inte kunde missförstås. Varför tog jag då inte lärdom av denna varsel,

varför erkände jag inte riktigheten av den såsom sinnebild, såsom sammanfattning, och rättade mig därefter? Jo, ser du, det är inte så lätt att böja sig för en dröm. Jag minns att jag verkligen kände en stöt i samvetet, jag gick några dagar och grubblade. Kanske insåg jag redan då att denna dröm inte var något nyckfullt gyckelspel, sammanflätat av önskningar, dagsintryck och tillfälliga retelser, utan att det var mitt innersta jag som talat, som i bild sagt mig den sanning jag egentligen visste, fast jag undertryckte den och inte ville erkänna den i mitt liv. Men jag förhärdade mig. Jag minns hur jag dukade upp alla möjliga invändningar för att lugna mig. — Drömmar, sade jag, att lita på drömmar! Nästa natt drömmer jag att det står en blästerlåga ur munnen på mig eller att jag är riddar Blåskägg som halshugger sin nionde hustru — skall jag också tro på det? Och beträffande detaljerna, hur skall jag tolka dem? Det vedervärdiga slutet till exempel... Skall det betyda att jag gör min hustru till en sköka? — nej. Eller att en sköka skall bli min hustru? — nej. Eller litet friare tolkat:

att jag i kvinnan eftertraktar könsvarelsen framom hustrun? — Knappast...

Att jag snart skulle få ett svar på dessa frågor visste jag ej då.

Jag förhärdade mig alltså, jag gjorde inte det ringaste försök att ändra något. Och du vet ju, att när man underlåter att ta ett steg i rätt riktning, tar man genast två i orätt. Det gick utför med mig både som människa och diktare, också min materiella ställning började bli undergrävd. Min hustru med sin finare instinkt drog sig alltmera undan från mitt uteliv, vilket inte gjorde saken bättre för min del. Dessutom hade hennes hälsa börjat vackla, hon måste tidtals vila sig på ett nervsanatorium. Jag fördystrades och kände att jag hade någon skuld till det, men jag levde som förr, jag drack än mera, jag drevs av ett dunkelt begär att löpa linan ut och se var den slutade...

Och nu kommer jag till det sorgligaste kapitlet i denna krönika om svaghet och förfall. Det är med vämjelse jag vidrör det.

Jag sade redan att mina gamla instinkter börjat röra på sig, de som jag alltför lättvindigt

avskrivit när jag gifte mig med den kvinna jag älskade. Han vaknade åter, den ludne satyren i mitt driftlivs mörkaste grotta, han klev fram och tassade vid min sida i vårskymningen på gatorna, han vände nyfiket min nacke i stimmet av kvinnor och viskade till mig heta ord om äventyret, han satt till bords med mig vid gillena och drack sig lysten. Ännu pockade han bara, ännu hade han inte vunnit något spel. Men det försiggick småningom en allt djupare klyvning av mitt väsen som man. Fortfarande älskade jag min hustru med all den slappa kärlek jag var mäktig, jag skulle sörjt mig förtvivlad om hon gått ifrån mig, jag ställde henne framom alla jordens kvinnor, men samtidigt hade jag fått min åtrå riktad även på andra. Särskilt frestades jag av en ung kvinna som jag ofta råkade, en frånskild fru med en mycket personlig och säreget växlande skönhet — jag kallade henne skämtsamt fru April. Hon hade som en orm slingrat sig ut ur mina lekfulla försök att snärja henne, jag kunde inte bli klok på den kvinnans hållning mot mig, och hon sysselsatte alltmer mina tankar.

Nu var det en höst något år efter min dröm om gästabudet. Min hustru var åter bortrest till sanatoriet. Då kom en tillfällighet som avslöjade henne, den frånskilda, och jag fick visshet att hon åtrådde mig...

Detta satte en het blodvåg i rörelse inom mig. Men jag insåg samtidigt att jag stod inför ett avgörande, och jag kämpade emot. Jag minns hur jag företog en dagslång vandring i stadens omgivningar; i den klara höstluften redde jag upp mina tankar och avsikter, jag gjorde ett bokslut med mig själv, och när jag återvände hem hade jag fattat mitt manliga och oryggliga beslut: jag skulle stå emot.

När detta var gjort, kände jag mig så lugn och säker på min sak, att jag några dagar senare ringde upp fru April och inbjöd henne till en enskild supé på en undanskymd restaurang. — Det är ju bara ett litet aprilskämt mitt i höstrusket, sade jag till mig själv, — jag gör ju det inte i någon händelse... Detsamma upprepade jag, när jag efter midnatt tog hennes arm och åkte hem till henne. — Nej, jag gör det inte, sade jag också senare i hennes eleganta förmak,

när vi sutto och kysstes över vinglasen. Och ännu när jag inifrån reglade hennes sovrumsdörr, sade jag: nej, jag gör det inte...

Då jag den morgonen kom hem, var jag för trött och för rusig att tänka något alls. Inte heller de närmaste dagarna var det mycket bevänt med min självrannsakan. Emellanåt märkte jag visst hur några svaga samvetskval trevade in mot hjärtat på mig, men jag spolade bort dem med modiga glas, och samtidigt kände jag en skymt av stolthet att ha blivit utkorad av denna kräsna kvinna. Mest var jag förvånad över det skedda. — Det är bra befängt det här, tänkte jag, — jag har tydligen fått en älskarinna, fastän jag aldrig varit någon beundrare av det franska äktenskapliga systemet, och dessutom älskar jag ju min hustru...

Hit hade alltså min dyrkan av livsglädjen fört mig. Hela mitt vakna själsliv var nu en enda omätlig förvirring. Jag var alltför kraftlös och förstörd för att inse, att jag egentligen redan hade gått under.

Då kom drömmen till mig som en yttersta hjälp. Alla de sista, de djupaste reserverna i

min själ samlade sig och beslöto att säga mig sanningen. Och jag drömde en natt:

Jag kommer ut ur en stor och kvalmig stad för att resa med ett tåg, som står på bangården. Jag går med högtidliga steg över perrongen. Det är inte någon vanlig resa det gäller, utan en som man bara gör en enda gång i livet. När man gjort den resan, blir allting annorlunda. Och tåget är inte något vanligt tåg, fast det ser så ut. Det för en bort till ett land, där ingenting är som förr. Långt är tåget inte heller, men alla vilja med, därför är det ingen lätt sak att få plats, det är bara enstaka som lyckas.

Jag kliver upp och börjar arbeta mig fram genom vagongerna — fullt överallt. Jag armbågar mig vidare, jag kämpar så att svetten lackar — här gäller ingen hövlighet, här gäller det livet! Till slut får jag syn på en ledig plats och rusar dit. Men med detsamma jag står där, har jag framför mig en storväxt herre som på ett besynnerligt sätt liknar mig själv, han är klädd alldeles som jag och har ett likadant ärr över hakan. — Platsen är min, säger han, — inte för

att jag skall resa, men den är min. — Nej, skriker jag, — den är min, och jag *skall* resa! Då börjar han gå hotfullt tillväga, jag brottas med honom och vinner, han drar sig undan med dova eder, och jag tar min plats i besittning.

Nu överströmmar mig en outsäglig frid. — Jag reser äntligen, jag reser! sjunger jag sakta för mig själv. Och där jag sitter vid vagnsfönstret och väntar på avgången, kan jag redan se färdens mål framför mig. Runt omkring är det kolrök och tjock dimma under bangårdens glasvalv, men långt, långt borta ljusnar det som när en tunnel öppnar sig, där strålar fram ett landskap av obeskrivlig renhet. Där är både sommar med hög himmel och blanka sjöar, och vinter med blossande stjärnor över stilla snöskogar — där är allting, och där är så obeskrivligt klart och lätt att andas. Jag sitter länge och ser dit bort. —

Men det var inte heller så dumt, allt det jag nu lämnar bakom mig, där fanns mycket som hade sitt behag. Jag ser på min klocka. Så, det är ju en hel timme kvar tills tåget skall gå! Tänk om jag skulle ta en sista titt på det gamla

och säga det farväl? På det här tåget är det ju så, att när man en gång har sin plats, så har man den oåterkalleligt. Och en hel timme kvar...

Jag stiger ned från tåget, passerar stationshuset och går ett litet stycke inåt staden. Vad det finns läckra utställningar av konfekt i butiksfönsterna! Jag gör några inköp av sötsaker och annat smått. Och vad det promenerar vackra unga damer just på den här gatan! Jag följer efter en som har en alldeles betagande mjuk sviktning i sin midja, jag har aldrig sett maken till linjespel. Nu kröker hon runt hörnet och vänder sig om — å, det är ju fru April! — Så roligt att jag träffade dig, säger hon. — Jo, men jag skall resa nu, svarar jag. — Nej, skall du verkligen resa, å vad du är storartat beslutsam! klappar hon i händerna, — men först måste du dricka ett glas vin med mig...

Jag följer henne in på ett kafé, vi dricka vin och kyssas. —

Plötsligt far jag upp, river fram min klocka och stirrar på den — tåget, herregud, tåget!... Jag rusar ut, springer som en besatt genom gatorna

och stationshuset, hoppar över spärren och tumlar in på perrongen.

Den är tom. Långt borta slingrar sig en rökstrimma i luften. Tåget, mitt enda tåg, har gått! — —

Detta var min andra och avgörande dröm. Jag vill inte påstå att det var den som kastade om mitt liv, men den väckte mig. Är det inte underligt att det vakna livets sömn kan vara så tung, att det måste bli drömmen, sömnen, som väcker en människa?

Nu förstod jag åtminstone vad jag gjort. Efter lång förnedring hade det äntligen givits mig ett tillfälle till upprättelse, till fritt val. Jag hade stått på en av dessa osynliga stationer, där livsvägarna skiljas, där mannaviljan kan vända ett öde, där valet står mellan den långsamma andliga kvävningsdöden och resan ut mot friheten. Och jag hade innerst förstått var jag stod. Jag hade fattat mitt beslut, kämpat mot mig själv och redan vunnit. Men när detta väl var gjort, hade jag plötsligt bytt bort min seger — för min lystnad efter livets kram, för

några konfekter i allmänna skådefönster, för en sviktande midja på gatan, äckliga kyssar och ett billigt vin... Mitt tåg, mitt enda tåg till friheten, hade ohjälpligt gått!

Om den tid som följde kan jag fatta mig kort. Det blev så livlöst tomt inom mig och så dödsstilla omkring mig, som det bara kan bli efter den fullständiga moraliska konkursen. Mot nätterna satte ångesten an, det skymde för min själ, och jag tyckte att dova klockor klämtade i rymden över mig: förlorad, förlorad... Men mitt i allt eländet förnekade jag aldrig att det var självförvållat, att jag inte hört till de själsligt oansvariga, utan åtminstone i ett tidigare skede ägt full viljefrihet. Jag hittade nyligen bland gamla papper en anteckning från den tiden. Den lyder: »Om författaren X. Y. nu går under i andligt mörker, vilket han väl gör, så behöver ingen litteraturdocent eller läkare skriva om det oundvikliga och tragiska i hans öde. Det var varken oundvikligt eller tragiskt, det var väl förtjänt.» —

Du invänder att jag visst inte gick under! Ja, jag gjorde det kanske inte till sist, jag tror

jag redan i början av brevet vågade säga att jag räddades. Mot somliga är Försynen så underligt långmodig: de få en sista frist och förverka den, men de få ytterligare en till. Likväl kommer jag aldrig ifrån att jag satt fläckar på mitt liv, dem ingenting kan tvätta ut — därför har jag som botgöring måst skapa så mycken renhet jag förmått. Länge förmådde jag intet, jag kände mig ödelagd och död. Det första livstecknet jag förnam av mig själv var när jag gick till min hustru och bekände allt. Det bröt inte ned henne, tvärtom, hon blev snarast friskare efter den dagen. Hon visste att det äntligen var allvar och att jag led på allvar. Jag begärde ingen förlåtelse, den var jag ej värd. I stället blev hela mitt liv en arbetsam bön om förlåtelse.

Hon lever icke mer, men hon fick i tolv års tid se min uppriktiga strävan, hon höll min hand i den kampen, och jag vet att hon gör det än. —

Nu frågar du väl sist hur jag, den förstörde, fick kraft att börja allting om från grunden? Jag skall svara på den frågan. Det var inte viljefrihet, valfrihet längre: det var *tvång*. När

vi nämna det ordet, tänka vi för mycket på dess betydelse av strejkande själsliv och förhäxade brottslingshänder, som inte veta vad de göra. Vi glömma att det också kan finnas ett tvång till det goda. Det tvånget kommer när en människa inte härdar ut med sitt liv, men ändå måste leva.

Tag mitt handslag och begrunda vad jag sagt!

UPPFINNAREN SOM FANN NÅGONTING

Den store kemisten steg ut ur dödskammaren, den innersta delen av hans häxkök, och slöt bakom sig dess tre hermetiska dörrar. Nu stod han under takljuset i laboratoriet, mitt bland dess glimmande apparater av glas och metall. I sin sinnrika isoleringsklädnad liknade han en dykare, som just kommit upp ur havsdjupet.

Med skälvande händer lade han framför sig på bordet en liten kapsel av bly, sedan lyfte han av sin kompakta gummihjälm och frigjorde sig från syrgasbehållaren. Ur omhöljet dök fram ett ansikte, vilket i detta ögonblick säkerligen icke hade något motstycke bland alla de miljoner människor som uppfyllde jordklotet. Det var alldeles översköljt av ångestsvett, men samtidigt genomlyst av en nästan vansinnig glädje; det såg ut som brann det en surrande vit lampa innerst i hans kraftiga kranium. Ett så-

dant ansikte får en människa blott när någonting oerhört har hänt.

Han såg med extatiska ögon mot den lilla blykapseln framför sig. Nu var målet nått. Därinne, under de isolerande skikten, låg hemligheten. Visserligen några milligram bara, men nyckeln var funnen, han kunde när som helst frambringa mera. Där låg ämnet som han jagat efter i långa år, där låg räddningen som ett i fogarna knakande världsvälde ropade efter. Nu kunde allt läggas om. De dyra gamla stridsmedlens tid var förbi, nu var det ej fråga om försvar längre, endast angrepp. Ett enda angrepp kanske, och efter den uppvisningen skulle folken böja sig och be om förskoning. Ty detta var något alldeles nytt! Det var ej det starka sprängämnet som dummare nationer drömde om; det var ej de tunga gaserna, som sade till när de kommo och som det var ganska enkelt att skydda sig mot; det var ej heller dessa mångomtalade fjärrstrålar, som det skulle bli en lätt sak att avvärja genom motstrålar, om de över huvud gjorde någon verkan. Varje nytt vapen skulle genast få sitt mot-

vapne, blott icke detta. Det sade icke till när det kom, det varken syntes eller kändes, det fanns ingenstädes, men det gjorde sin verkan. Det ingick en kemisk förening med själva luften och dröjde kvar i dagar, det åt sig igenom husväggar och gasmasker, det förlamade varje nervsystem och stannade varje hjärta. Vem kunde göra någonting åt själva Mordängeln, den ogripbara och allestädes närvarande? Naturligtvis, det medlet skulle anlitas blott i yttersta nödfall. Men om en annan stormakt ville driva saken till sin spets, om det gällde att utrota eller utrotas — ja då... Från en osynlig höjd skulle några små tingestar komma droppande över den fientliga huvudstaden, eller också insmugglas av en dödsdömd nationalhjälte. De skulle obemärkta bli liggande på gatuläggning och hustak eller hamna i någon pojkes byxficka bland andra rännstensfynd. Ingen skulle ana något. Men plötsligt öppnades de små tingestarna av sig själva, de sprucko ut som vallmoknoppar ur sitt skal. Några dagar senare var miljonstaden ett dödsrike, icke ett liv rörde sig mellan de öde husmassorna.

Och bara en enda människa kände hemligheten! Bara han ensam behärskade mordängelns lagar, kunde släppa dödsbringaren lös eller vrida lien ur hans hand. På en enda människas liv hängde miljoner andras.

Var det för sent att skynda till krigsministeriet? Han såg på sitt ur. Nej, avdelning sex arbetade ju dygnet runt. Men han ville träffa chefen själv, detta var en sak av planetarisk betydelse, och först gällde det att uppgöra ett absolut säkert program för uppfinningens hemlighållande. Sedan skulle det dröja veckor, kanske månader innan ämnet var allsidigt prövat i sjätte avdelningens experimentsalar. Troligen fick man lov att införa vidlyftiga säkerhetsanordningar där, annars var risken för stor. Ja, vad hade han för en hast egentligen. Det var bättre att vänta till i morgon.

Men tänk om han dog i natt? Eller redan i kväll... Det var ju ett världsvälde som stod på spel!

Kallsvetten bröt åter fram över hans ansikte. Han vred om en kontakt och lyfte en telefonlur till örat, men lade den genast ned i klykan igen.

Nej, han vågade sig inte dit bort. Han kunde falla ur bilen och bli överkörd, eller bli krossad mellan de dånande tågen där nere i tuben. Ett liv som hans fick inte utsättas för fara. Och han var inte herre över sig själv just nu, han befann sig i ett tillstånd av upphetsning och frossa. Vad som helst kunde hända honom på vägen.

Men tänk om han dog i natt! Här uppe i laboratoriet eller nere i sovrummet... Han kände sig utarbetad, överansträngd till bristning. Kunde en människa leva, när man var så trött som han?

Han sjönk ihop i en vilstol för ett ögonblick, vandrade vacklande några varv kring golvet, kastade sig raklång på en lädersoffa. Nej, han kunde varken sitta, gå eller ligga. Det som hänt var för övermäktigt. Han sökte fram ett nervstillande medel och tog en stark dosis. Det lugnade honom hastigt, hans upplösta jag sammanfogade sig till en plötslig helhet, och han ställde sig vid fönstret och såg från sin upphöjda plats ut över miljonstaden.

Där nere i gatans djupa schakt började ljusen tända sig i den dunstiga vårkvällen. Samman-

satt av otaliga små punkter rann den levande floden fram i två oavbrutna fåror, den ena strykande sig tätt emot den andra, och över dem reste sig husmassornas brantstupande fyrkanter. Det såg ut som löpte två ändlösa svarta linor bredvid varandra i en spegelblank ränna, men åt skilda håll.

En lätt svindel ilade genom uppfinnarens hjärna, och han såg med glimmande ögon dit ned.

— Var lugn, min stad, sade han. Var lugnt, mitt folk! Ditt världsherravälde är betryggat!

Han förde en kikare till ögonen och riktade den nedåt. Stora diffusa ljusbollar dansade in i linsen, och under dem en grumlig röra av skuggor. Han skruvade vidare, nu kom han till botten, nu var han där nere bland människor och vagnar, vagnar och människor. Men med ens blev det i hans föreställning en annan gata i en annan stad, långt borta. Och då hände det... En liten tingest sprack sönder mot asfalten, den gav icke mera ljud ifrån sig än knackningen av en promenadkäpp. Ingen gav akt på det i gatubullret, trafiken brusade obekymrat vidare.

Men vad var detta? Fotgängarna började vackla och störtade en efter en, högarna av dem växte, från omnibustaken droppade stela kroppar som ett regn av flugor i en giftkupa, bilarna rullade vidare ett stycke med döda förare, tills de stockades i ett virrvarr och stannade. Mordängeln hade sopat med sin osynliga vinge över gatan, nu bredde den ut sig och svepte med luften in i husen och for fram genom nya gator. Snart var allting avstannat och stumt. Bara ett hjälplöst motorsurr steg ännu ur de pliktroget arbetande maskinerna, och ljusreklamerna fortsatte att blinka, men för en sovande publik. Lyktorna strålade över en ohygglig kyrkogård.

Kemisten ryste till och lade kikaren åt sidan. Han satte sig och funderade en stund. Ja, det skulle ju tillgripas blott som det yttersta medlet, om hans land blev tvingat till det i en jättekamp på liv och död. I morgon skulle han framlägga sitt program för krigsministern. Men vad var det han tänkte kalla sin uppfinning? Underligt, nu var det glömt. Hade han inte studerat alla upptänkliga namn på dödens princip i

de olika mytologierna och religionslärorna: hinduiska, kinesiska, egyptiska, assyriska, västerländska. Och han hade stannat för ett namn med djup och mystisk klang — var det inte tibetanskt? Men nu mindes han bara det grekiska Thanatos... Höll han kanske på att bli galen? Eller var hans minne nedsatt av det starka bedövningsmedlet som han druckit?

Bara han inte blev vansinnig före morgondagen! Det stod inte väl till med honom. Eller kanske blev han mördad och bestulen på sin hemlighet! Anade man vad han arbetat med under de senaste åren? I så fall var han observerad av utländska agenter. Och under dessa veckor, då hans triumf redan stod klar för honom — hade någon märkt något, hade man kanske läst hans tankar? Då var det satt ett högt pris på hans liv. Han hade av försiktighet arbetat utan assistenter. Och inte med ett ord hade han antytt för sin hustru vad som förestod. Han skulle ingenting säga heller nu. —

Det knäppte i en apparat på laboratorieväggen och slog upp en siffra, som anmälde att mid-

dagen var serverad. Han klädde hastigt om sig, tog en dosis till av det rogivande medlet, låste omsorgsfullt in den lilla blykapseln i ett stålskåp och gick ned.

Under middagen härskade en egendomligt ängslig stämning. Han skar steken som vanligt, men sade inte många ord. Ej heller hans lilla dotter pladdrade lika glatt som annars, hon satt för det mesta och viskade med sin fröken. Det var som han fört med sig en fläkt från det dödsrike, där han nu var en härskare. Hans hustru såg betryckt ut, men hon bibehöll sin förfinade värdighet, och hon röjde inte en skymt av förvåning när han bad betjänten servera den andra flaskan vin. Hon endast sade: — Du ser trött ut, Edward, du borde inte överansträng dig så förfärligt med ditt arbete.

Uppfinnaren satt och tänkte:

— Detta är den största dagen i mitt liv, ja kanske i hela min nations. Varför är jag då inte glad? Vad fattas mig? — —

Efter måltiden brukade han alltid taga den lilla flickan upp i sitt knä och sitta och smeka henne en stund i skymningen framför kaminen.

Han hade så länge sysslat med tillvarons dödssida, att han kanske just därför älskade detta senkomna barn så över alla gränser. Det var så underligt att det barnet fanns till. Dess gyllenblonda huvud lyste som en helig livets blomma över all den mörka förödelse, som hans tankar ständigt kretsade kring. Men nu satt flickan med en brådmoget grubblande min på hans knä, och det förtroliga samspråket ville inte komma i gång.

— Varför är du inte glad i dag? frågade han.

Barnet sköt ut en darrande underläpp.

— Nej, jag kan inte vara glad. För Lissie har dött, min bästa docka. Jag får henne inte att öppna ögonen längre, och då är hon väl död. Och jag är ju hennes mamma, och jag tänker sörja henne i många år.

— Sörj inte, tröstade fadern, din docka är visst inte död. Vi ska nog få henne att leva igen.

Den lilla flickan kastade sig överlycklig kring hans hals. Hans ansikte låg mot den gropiga skuldran, han pressade det in mot den oskyldigt doftande huden och tänkte:

— Du sörjer över din döda docka, du! Ack, barn, barn, om du visste...

Flickan satt nu och skrattade i hans famn, eldsljuset från kaminen lekte kurragömma i hennes ystra hår. När han höjde handen för att smeka allt detta glittrande mjuka, märkte han att den ånyo börjat skälva. Det var som den ryggat tillbaka för att vidröra någonting heligt. Han såg på henne och tänkte åter:

— Vad skulle jag ta mig till om jag miste dig? Du är väl världens härligaste barn, du. Och ändå — det finns miljoner sådana som du, överallt på jorden, i alla land...

Men varför sitter jag och tänker det här? undrade han. —

Nu måste flickan gå, hon skulle bada förrän hon lade sig. Modern övervakade alltid själv hennes bad, vården av sitt barn hade hon aldrig vågat överlämna åt betjäningen.

Uppfinnaren blev sittande kvar vid kaminen. Hans tankar återvände småningom till det stora som hänt, men hans hemlighet föreföll honom nu allt hemskare, allt gåtfullare. — —

Med ens hörde han ett rop någonstädes inifrån våningen. Han skyndade dit. Ur badrummet kom hans hustru utrusande med barnet i famnen, den lilla kroppen hängde underligt stel i sin badkappa.

— Stäng gaskranen och ring efter en läkare! skrek hon.

Det svartnade för hans ögon. Han försökte minnas namnet på en läkare — förgäves. Men han tyckte sig höra att betjäningen sprang in i badrummet och strax därpå telefonerade.

Gas — vad var motgiftet mot vanlig värmegas...? Nej, inte ens det mindes han...

Han fann sig stående mitt på golvet i sovrummet. Hans hustru arbetade febrilt och tyst framför bädden, där barnet låg med ögonlocken nedfallna och blåa. Hon vinkade att man skulle slå upp ett fönster och hjälpa henne med den konstgjorda andningen. Själv stod han som förlamad och bara stirrade. Över det lilla ansiktet i den vita bädden svävade en skugga. Var det dödsvingen?

En pendyl knäppte fram sekunderna, en efter en. Nu hörde han den späda barnrösten från en

stund tillbaka: — Jag får henne inte att öppna ögonen, då är hon väl död. Och han hörde ett eko av sitt eget svar: — Sörj inte, vi ska nog få henne att leva igen... Pendylen knäppte.

Man kom in med kalla kompresser. Hans hustru arbetade lugnare nu. Och plötsligt öppnade barnet ögonen och smålog svagt emot dem, vanmakten var förbi. Modern drog häftigt det guldblonda huvudet in i sina armar. — Nu har vi dig tillbaka, jublade och snyftade hon. — Det var mitt fel, Edward. Jag var ute ur badrummet för ett par minuter, och hon hittade på att leka med gaskranen. Men nu har vi henne tillbaka!

När hon såg på mannen, blev hon förskräckt. Han liknade knappast en människa.

— Nej, sade han och skrattade gällt, det var inte ditt fel, utan mitt! Det var till mig det var riktat...

Hon förstod inte vad han menade. Men hon tog sig samman och återfick sin behärskning, utdelade sina order till betjäningen och pysslade lugnt med barnet, som redan börjat tala.

— Skall du inte gå till klubben, Edward?

Du ser ju, det är över nu, du kan vara trygg. Och doktorn kommer väl genast.

Han kysste hårt sin hustru och barnet. Så stängde han långsamt sovrumsdörren och vacklade upp till laboratoriet. Han befann sig i ett obeskrivligt sinnestillstånd. Det gungade två oerhörda vågskålar inom honom.

I laboratoriet var det mörkt, men när han kom in, såg han att mörkret var alldeles fullt av barnansikten. De hade alla en grå skugga över sig och blåa, nerfallna ögonlock. Det var ej längre blott hans lilla dotters ansikte, det var ett vimmel av olika drag, men alla liknade de varandra.

— Detta är helvetet! stönade han och tryckte ljus. Han tog en ny och större sats av bedövningsmedlet.

Nej, det måste ske genast! Det var långt till i morgon, vad som helst kunde hända innan dess! Var hans chaufför pålitlig, eller var han kanske köpt? Nåväl, det var enda sättet att komma dit...

Han ringde ned till chauffören och bad bilen köra fram. Sedan låste han upp stålskåpet, gömde

försiktigt den lilla blykapseln i sin inre bröstficka, stack på sig en pistol och åkte ned med hissen. Bilen stod och väntade vid porten.

— Kör till krigsministeriet, avdelning sex! viskade han med en lurande blick på chauffören.

Med ena handen kring pistolen och med den andra krampaktigt hållande sig fast vid armstödet rullade han bort. Vad det gick långsamt! Vad det gick underligt tungt och osäkert — det kändes som om någon lös massa tog emot under hjulen. Han tittade ut. Då såg han att hela gatan låg stenlagd med barnkroppar, varv över varv.

— Stanna då! skrek han. Ser ni inte vad ni kör över . . .!

Bilen stannade. Han tog sig åt huvudet och tillade litet mer besinnad:

— Förlåt, jag mår inte bra, måste stiga ut. Ni kan köra hem, säg att jag är på klubben.

Allting var ganska dunkelt för honom, där han stod i mänskoströmmen på trottoaren. Men han fattade att han inte var långt från krigsministeriet, och han skyndade som en jagad åt motsatt håll. Han flydde som en räddningssökande.

I en gatukorsning tilltalade han en polis och bad om beskydd. Han var ett liv av yttersta vikt, sade han.

— Vem förföljer er, sir? frågade polisen.

— Barnen, svarade han och trevade med handen mot bröstfickan.

— Och vem är ni då?

— Jag är den förskräckliga stora vågskålen, men jag hittar inte de rätta vikterna.

Polisen ruskade på huvudet.

— Det är bäst ni åker hem, sir, sade han vänligt. —

Långa mellantider uppfattade han yttervärlden endast glimtvis, fastän han rörde sig omkring i den nattliga staden. Det var honom som irrade han kors och tvärs genom ett stort mörker och letade en utväg. Ett tag fann han sig sittande på tåget nere i tuben. Bredvid sig hade han en gammal kvinna, och han frågade henne:

— Vad tycker ni, borde inte barnen få leva?

— Jo, det tycker jag visst, nickade kvinnan stilla och bytte plats. —

Någon tid sent på natten såg han att han satt

i en läderfåtölj på klubben. En av hans närmaste vänner satt mitt emot honom på andra sidan bordet.

— Vet du att min lilla flicka blev räddad? sade han. Tycker du inte att jag borde låta hennes kamrater leva?

— Du är inte frisk, förklarade vännen bekymrad. Får jag inte föra dig hem?

— Nej, på inga villkor, invände han förskräckt. Jag måste först avgöra en sak av oerhörd vikt. —

Men mot morgonsidan, när det redan började ljusna, blev det allt klarare inom honom. Han vandrade långsamt ner mot floden, och han visste fullkomligt varför han gjorde det.

Vid kajerna lågo de många ångarna ännu mörka och sovande för det mesta. Men här och var brunno knippen av lampor med ett svidande vitt sken, vinschar slamrade och lyftkranar svängde sig på sina torn. Ute på vattnet strimmade lanternor och stampade tutande bogserbåtar.

Han stannade framför ett lastfartyg, som låg med ångan uppe, och steg ombord. Den första

han fick tag på var en matros av trovärdigt utseende.

— Går ni till sjöss i dag? frågade han och förde matrosen åt sidan i ett obemärkt hörn.

— Om en timma, sir.

— Och vart?

— Till Sydamerika.

— Då ber jag er göra mig en tjänst. Se här, tag den här blykapseln. Bevara den noga och öppna den för Guds skull inte. Men när ni har kommit mitt ut på Atlanten, så kasta den över bord. Det är allt.

— Vad innehåller den då, och varför skall den i sjön mitt på Atlanten? undrade matrosen.

— Nej fråga ingenting. Gör bara som jag säger. Här har ni min plånbok i ersättning, bara ni lovar på er heder att göra det.

Matrosen tog ut en anspråkslös sedel och lämnade plånboken tillbaka.

— På min heder, sade han och räckte fram en stadig hand. Ni kan vara lugn, sir. —

Uppfinnaren drog ett djupt andedrag och vandrade långsamt hemåt. Han gick med stor svårighet, men hans gång var fridfull och jämn.

Det var så stilla inom honom som det blott kan vara i det absoluta tomrummet, när allt en människa eftersträvat fallit sönder till ett intet.

Koltrastarna flöjtade vekt i planteringarnas åldriga träd, det var redan full dager. Han tänkte:

— Ingen människa skall någonsin få veta vad jag hållit i min hand. Med mig själv är det säkert ute, och kanske går ett gammalt världsherravälde i graven. Men livet måste få leva . . .

När han kom till sin port, åkte han med hissen raka vägen upp i laboratoriet. Där satte han sig vid ett bord, stödde huvudet i handen och dog.

*

Den lilla flickan där nere i våningen hade hela morgonen ivrigt tröstat sin ängsliga mor. Far kommer nog hem snart, försäkrade hon och företog täta forskningsfärder kring hallar och trappor.

Och plötsligt kom hon inspringande med ett strålande ansikte.

— Jo, nu har far kommit hem. Han sitter där oppe bland sina leksaker, och han ser ut som han hittat någonting.

Pris 45 mk

Sv. skönl. 1.
Hemmer

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA
120 102 2121